

**SLOVENSKÁ POĽNOHOSPODÁRSKA UNIVERZITA V NITRE
FAKULTA ZÁHRADNÍCTVA A KRAJINNÉHO INŽINIERSTVA**

2117594

**RIEŠENIE VIDIECKEHO ULIČNÉHO PRIESTORU SO ZAMERANÍM NA
OPLOTENIE A ZELEŇ**

2010

Erika L'ahká, Bc.

**SLOVENSKÁ POĽNOHOSPODÁRSKA UNIVERZITA V NITRE
FAKULTA ZÁHRADNÍCTVA A KRAJINNÉHO INŽINIERSTVA**

**RIEŠENIE VIDIECKEHO ULIČNÉHO PRIESTORU SO ZAMERANÍM NA
OPLOTENIE A ZELEŇ**

Diplomová práca

Študijný program:	Záhradná a krajinná architektúra
Študijný odbor:	6.1.17 Krajinná a záhradná architektúra
Školiace pracovisko:	Katedra záhradnej a krajinskej architektúry
Školiteľ:	Ing. arch. Ivan Čitáry, PhD.

Nitra 2010

Erika Ľahká, Bc.

Čestné vyhlásenie

Podpísaná Bc. Erika Ľahká vyhlasujem, že som záverečnú prácu na tému „Riešenie vidieckeho uličného priestoru so zameraním na oplodenie a zeleň“ vypracovala samostatne s použitím uvedenej literatúry.

Som si vedomá zákonných dôsledkov v prípade, ak uvedené údaje nie sú pravdivé.

V Nitre 12. mája 2010

Bc. Erika Ľahká

PodĎakovanie

Touto cestou vyslovujem poĎakovanie Ing. arch. Ivanovi Ćitárymu, PhD. za pomoc, odborné vedenie, cenné rady a pripomienky pri vypracovaní mojej diplomovej práce.

V Nitre 12. mája 2010

Bc. Erika Láhká

Abstrakt

Predložená diplomová práca poukazuje na problematiku týkajúcu sa vidieckeho uličného priestoru, na funkcie a význam oplotenia z hľadiska uličného priestoru, predzáhradiek a uličnej zelene ako celku. Hlavným cieľom bolo zjednotiť uličný priestor aby pôsobil ako harmonický celok. Práve preto sa oplotenie, predzáhradky, uličná verejná zeleň a ulica ako taká stali hlavným predmetom skúmania.

Cieľom práce je rozbor súčasného stavu uličných priestorov na Slovensku všeobecne a so zameraním sa na konkrétne tri obce, Plavecký Mikuláš, Valča a Mojtín. Uvedené lokality zastupujú nížinný, podhorský a horský typ vidieckeho sídla. V každej riešenej oblasti sme zmapovali typy oplotenia vyskytujúce sa v riešenej obci a vytypovali sme konkrétny uličný priestor. V neposlednom rade sme hodnotili funkčnú zeleň v uličných priestoroch za pomoci klasifikátorov. Terénnym prieskumom obcí bolo zistené, že zeleň na analyzovaných plochách jednotlivých obcí je pomerne v malom zastúpení. V obci Mojtín pôsobil uličný verejný priestor stiesnene, a to práve kvôli absencii verejnej zelene. Nižinatá obec Plavecký Mikuláš sa vyznačovala optimálnym zastúpením zelene v jednotlivých uliciach. Uličný priestor bol tvorený stromoradiem ovocných drevín. Mojou snahou bolo ukázať na týchto dvoch rozdielnych oblastiach zjednotenie uličného priestoru.

Na jednej z vybraných ulíc – konkrétne na ulici v obci Plavecký Mikuláš je preukázané komplexné riešenie uličného priestoru. Úpravou a dotvorením uličného priestoru sme chceli poukázať na možné riešenie ulice, predovšetkým návrhom vhodných funkčno – prevádzkových vzťahov čo pozostávalo z vybudovania nových parkovacích miest, cestných a peších komunikácií. Zjednotením oplotenia, výsadbou nového stromoradia a kvitnúcimi záhonmi otvorených predzáhradiek sme chceli zvýšiť estetickú hodnotu ulice. Pre krátkodobú rekreáciu, stretávanie sa miestnych obyvateľov sme navrhli centrálny priestor. Týmto spôsobom chceme prinavrátiť opäť život do vidieckej ulice.

Kľúčové slová: vidiek, obec, uličný priestor, zeleň, vidieka, uličná zeleň, oplotenie, predzáhradka

Abstract

This thesis refers to issues related to rural street area, the functions and importance of the fence in terms of street space front garden and green street as a whole. The main objective was to integrate street space to act as a harmonious whole. This is why the fence, front garden, public green Street and the street itself become the principal subject of investigation.

The aim of this work is to analyze the current state of street scenes and in Slovakia in general, focusing specifically on three villages, Plavecký Mikuláš, Valča and Mojšín. These sites represent the lowland, Mountains and mountain type of rural settlement. In each issue at the fence, we mapped the types occurring in addressing community and we type concrete street area. Finally, we evaluated the functional green spaces in the street, assisted by the classifiers. Field surveys of municipalities, it was found that green areas analyzed for each village is relatively small agency. In the village street, he Mojšín public space cramped, and because of the absence of public greenery. Lowland village Plavecký Mikuláš characterized by an optimal representation of vegetation in different streets. Street space was made up of fruit tree species. My aim was to show these two different areas unification street area.

In one of the selected streets - namely, on the street in the village Plavecký Mikuláš is a comprehensive solution proved street area. Editing and completion of the street area, we draw attention to a possible solution streets, especially the proposal of appropriate functional - operational relationships which consisted of the construction of new parking spaces, pedestrian and road communications. The consolidation of the fence, planting a new tree, and flowering beds open front garden we wanted to increase the aesthetic value of the street. For short-term recreation, meeting the local residents have suggested the central area. In this way, we want to bring back life once again in the rural street.

Keywords: country, city, street space, greenery, rural, green Street, fence, front

Obsah

	Úvod.....	10
1	Súčasný stav riešenej problematiky doma a v zahraničí.....	11
1.1	Historický vývoj vidieckych sídiel na Slovensku	11
1.1.1	Charakteristika a delenie vidieckych sídiel.....	11
1.1.2	Typ zástavby.....	15
1.1.3	Uličný priestor.....	15
1.1.4	Negatíva dnešného vidieka.....	16
1.1.5	Ľudová architektúra v regiónoch Slovenska.....	19
1.2	Vývoj oplotení na Slovenska.....	21
1.2.1	Oplotenie v dedinskom prostredí.....	22
1.3	Charakteristika a funkcia oplotení.....	23
1.3.1	Požiadavky kladené na oplotenie.....	23
1.4	Typy oplotení.....	24
1.4.1	Drevené oplotenie.....	25
1.4.2	Kovové oplotenie.....	25
1.4.3	Oplotenie z plastu.....	26
1.4.4	Oporné steny.....	26
1.4.5	Plotové tvarovky.....	26
1.5	Živé ploty.....	27
1.5.1	Strihané, tvarované živé ploty.....	27
1.5.2	Prírodné, voľne rastúce živé ploty.....	28
1.6	Súčasti a doplnky oplotení.....	28
1.6.1	Konštrukcia oplotení.....	28
1.6.2	Brány, bránky a dvere.....	28
1.6.3	Piliere.....	29
1.6.4	Ozdobné kvetináče.....	29
1.6.5	Ďalšie súčasti oplotení.....	29
1.7	Negatívne vplyvy pôsobiace na oplotenie.....	30
1.8	Zeleň vidieckeho uličného priestoru.....	30
1.8.1	Výber zelene na vidieku.....	30
1.8.2	Funkcia a význam zelene.....	31

1.9	Predzáhradka.....	31
1.9.1	Funkcie predzáhradky.....	32
1.9.2	Zásady pri tvorbe predzáhradiek.....	33
1.10	Zeleň v predzáhradke.....	34
1.10.1	Listnaté dreviny.....	34
1.10.2	Ihličnaté dreviny.....	34
1.10.3	Vždyzelené dreviny.....	35
1.10.4	Popínavé dreviny.....	35
1.10.5	Cibuľové a hlúznaté kvetiny.....	35
1.10.6	Letničky.....	36
1.10.7	Trvalky.....	36
1.10.8	Trávy.....	37
1.10.9	Trávnik.....	37
1.10.10	Úžitková zeleň.....	37
1.11	Súčasti uličného priestoru.....	37
2	Cieľ práce.....	39
3	Metodika.....	40
4	Vlastná práca.....	41
4.1	Valča.....	41
4.1.1	Základné údaje o obci.....	41
4.1.2	Analýza súčasného stavu.....	41
4.2	Mojtín.....	43
4.2.1	Základné údaje o obci.....	43
4.2.2	Analýza súčasného stavu.....	43
4.2.3	Analýza súčasného stavu riešeného uličného priestoru.....	44
4.2.4	Kompozičný zámer a architektonické riešenie.....	44
4.3	Plavecký Mikuláš.....	45
4.3.1	Základné údaje o obci.....	45
4.3.2	Analýza súčasného stavu.....	45
4.3.3	Analýza súčasného stavu riešeného uličného priestoru.....	46
4.3.3.1	Súčasný stav uličnej zelene.....	47
4.3.4	Kompozičný zámer a architektonické riešenie.....	50
4.3.4.1	Návrh druhovej skladby drevín.....	51

4.3.4.2	Návrh mobiláru.....	52
4.3.4.3	Návrh dlažby.....	53
4.3.4.4	Návrh oplotenia.....	53
4.3.4.5	Výkaz, výmer a súpis materiálu.....	53
4.3.5	Technológia výsadby.....	54
4.3.5.1	Založenie prvkov zelene.....	55
4.3.5.2	Základné nároky na údržbu.....	56
4.4	Hodnotenie uličných priestorov.....	57
5	Diskusia.....	65
6	Návrh na využitie výsledkov.....	68
7	Záver.....	69
8	Zoznam použitej literatúry.....	70
9	Výkresová časť.....	73
	Prílohy.....	74

Úvod

V minulosti sa vidiek od miest výrazne odlišoval spôsobom života ľudí. Vzťah k prírode, okolitému prostrediu, susedom, tradíciám a zvykom sa tu často riadil nepísanými zákonmi, ktoré sa prenášali z generácie na generáciu a dávali vidieckemu prostrediu charakteristický ráz. Vidiecke sídla sa zakladali spravidla pri potokoch a riekach. Plynutím času sa ich vzťah menil a dnes je iba málo obcí, kde ešte stojí niekoľko dreveníc. Zmizli aj drevené hospodárske budovy, ploty, vstupy do dvorov (vráta), drevené zvoničky na ohlasovanie požiaru a pod.

Vidiecka ulica je priestor, ktorý je vhodný na nadväzovanie kontaktov, čo ľudia od dávnych dôb využívali, a má taktiež oddychovú a estetickú funkciu. Obyvatelia dedín posedávajú pred svojim domom a pozorujú život na ulici.

Oplotenie je najjednoduchšou formou ohraničenia pozemku. Plot má nielen dekoratívnu, ale aj praktickú funkciu. Zreteľne vymedzuje hranice pozemku, prepožičiava každej záhrade osobitý vzťah, dodáva jej pocit bezpečia, intimity, tlmí hluk a silný vietor, zadržiava výfukové splodiny, slúži ako ochrana pred neželanými pohľadmi a je decentnou kulisou pre zaujímavé výsadby.

Plot musí harmonicky zapadať do okolia, do celkovej architektúry domu i do povahy okolia a nenásilne by mal nadväzovať tiež na okolité oplotenia. Jednak materiálovo, ako aj svojím prevedením. A ako by mal plot vlastne vyzeráť? Predovšetkým účelný, ľahko udržiavateľný a súčasne estetický. Nemal by pútať pozornosť pochybnou originalitou. Chybou je, že pojem oplotenie sa u nás ešte stále chápe iba ako nejaké vynútené rámcovanie záhrady, čo pôsobí náhle a niekedy nelogické a trochu násilné ukončenie záhradnej kompozície.

Predzáhradke hovoríme časti upravenej záhrady v priečelí domu. Aj keď názov napovedá, že ide o záhradu pred domom, je zaujímavé, že často sa na jej význam zabúda. Pritom si ju pozorne všimá takmer každý okoloidúci a často sa mu ponúkajú nie práve najkrajšie pohľady. Predzáhradky domov by mali byť tvorené tak, aby začlenili dom do okolia a aby ich zeleň tvorila zeleň ulíc, čo v mnohých prípadoch chýba.

1 Súčasný stav riešenej problematiky doma a v zahraničí

1.1 Historický vývoj vidieckych sídiel na Slovensku

Korene osídlenia Slovenska siahajú hlboko do praveku. Definitívne osídlenie sa však začína obdobím príchodu našich slovanských predkov a bolo sústredené v nížinných oblastiach. Intenzívnejšie osídľovanie horských oblastí sa začína hlavne po vzniku Uhorského štátu. Najvýznamnejšou etapou osídľovania týchto oblastí predstavuje kolonizácia v 13. a 14. storočí spojená nielen s rozvojom ťažby a spracovania rúd, ale tiež s roľníckym osídlením tých oblastí, ktoré boli dovtedy osídlené redšie. V 16. storočí pokračuje osídľovanie niekoľkých menších oblastí Slovenska kopaničiarskou kolonizáciou. V nasledujúcich storočiach je už vznik nových sídiel len veľmi ojedinelý (Benža, Slavkovský, 1983).

V 30. rokoch 20. storočia bolo Slovensko klasickou vidieckou krajinou. Po roku 1945 bolo šokovým spôsobom industrializované a urbanizované. Vidiek posilnený priemyslom mal v 70.-80. rokoch 20. storočia vysokú zamestnanosť a vysokú potrebu výstavby rodinných domov. Dediny sa menili výrazným spôsobom, staré domy postupne ustúpili novým. Dedina prijala mestský vzor podoby ulíc a domov. Tradične sa stali nemoderné. V 90. rokoch 20. storočia sa situácia mení, znižuje sa podiel produktívneho obyvateľstva na vidieku, rastie samozásobovanie a význam produkčných záhrad. Vidiek sa dostáva do záujmu.

Tradícia dediny je po storočia daná svojou polohou v krajine, obrazom červených alebo sivých striech, dominantou kostola alebo zámku, sieťí ciest a zeleňou, ktorá záhradami alebo lesom obklopuje dedinu. Dedina si zachováva typickú väzbu na krajinu a jej formy sú tak rozdielne, ako ľud a krajina v úrodných rovinách a drsných vrchovinách.

Tieto krajové odlišnosti sú podmienené najmä polohou v rôzne vytvorenom území a dostupným stavebným materiálom, krajovými zvyklosťami ľudovej kultúry a sociálnou úrovňou stavebníkov. V jednej kratšej definícii je vlastne veľmi ťažko vyjadriť primerane a výstižne všetky základné črty, ktoré mala dedina v rozličných historických obdobiach a podmienkach (Benža, Slavkovský, 1983).

1.1.1 Charakteristika a delenie vidieckych sídiel

Podľa Šteisa (ŠTEIS, 1985) je sídelný útvar priestor na rozvoj spoločnosti. Je to organický systém, ktorý je v neustálom pohybe. Sídelný útvar teda vzniká, rastie, dospieva, starne a odumiera, prípadne aj zaniká. Človek a sídelný útvar sú súčasťou živej prírody, tvoria s ňou organický celok. Prírodu a sídelný útvar človek upravuje a prispôsobuje svojim cieľom. Obe prostredia vytvárajú

celkové životné prostredie pre človeka. Sídlo má pre človeka v prvom rade obytnú funkciu. Táto funkcia bola obyčajne rozhodujúca vzhľadom na jeho polohu a podľa ďalších lokalizačných faktorov vzhľadom na jeho charakter a veľkosť.

Vidiecke sídlo tvoria prímestské obce, dediny, ktoré sú prvotnými urbanistickými útvarmi na svete vôbec, s prioritnou funkciou rozvíjania poľnohospodárskej malovýroby a veľkovýroby vo svojom zázemí, podhorské osady a horské osídlenia ako historické sídla baníkov, drevárov, uhliarov, panských poľovníkov (Supuka a kol., 1995).

Vidiecke osídlenie je sídelná forma, ktorá je úzko previazaná na historický vývoj, prírodné pomery, spôsob života a tradície (Rýchla, 1997).

Charakteristické znaky sú:

- nízka zástavba (1-2 podlažná)
- počet obyvateľov je nižší ako 5000
- hustota nepresahuje 70 obyvateľov / ha
- min 15% ekonomicky aktívnych obyvateľov pracuje v poľnohospodárstve
- veľká časť obyvateľov dochádza za prácou do vyšších sídelných jednotiek a centier

Sídelné formy vidieckeho charakteru sa v našich podmienkach delia na (Galandová, 1991):

1) Rozptýlené sídla

- rozdeľujeme na sídla bez sústredených jadier a so sústredenými jadrami

2) Kompaktné sídla

Šindlášová (1997) uvádza, že do vidieckeho priestoru nezahrňujeme len súvislé osídlenie v podobe dedín, ale aj osídlenie rozptýlené (samoty, polosamoty, sklady, zariadenia umiestnené mimo obce), jednotlivé produkty činnosti človeka (lomy, doly, náleziská a miesta spracovania surovín).

Typy vidieckych sídel podľa veľkosti a charakteru (Supuka a kol., 1991):

a) Prechodné (sezónne)

salaše – typ horských a podhorských sídelno- hospodárskych typov intenzívne využívaných vo vegetačnom období za účelom pastvy, ustajnenia a obhospodarovania hospodárskych zvierat.

b) Trvalé

lazy, kopanice, osady, štále – sú maloplošné vidiecke sídla skupinového alebo individuálneho rozloženia obytných a hospodárskych domov s prioritne poľnohospodárskou výrobou a ťažobnou činnosťou (drevo, nerastné suroviny).

viesky – sú malé typy dedín s menším počtom domov a obyvateľov. Tvoria prechod medzi roztratenými typmi sídel a sústredenými väčšími typmi vidieckych sídel.

dediny (obce) – predstavujú kompaktný typ vidieckeho sídla s jasnou urbanistickou štruktúrou a účelovými funkciami.

Pôdorysno-genetické typy vidieckych sídel (Šarafín, Sapirova, 1987):

- a) dedinu pri hradskej je normovým typom s lineárnym charakterom pôdorysu. Domy sú zoradené tesne, spravidla po oboch stranách hradskej alebo cesty, takmer vždy obrátené do ulice (napr. dediny na Orave).
- b) ulicovky tvarovo a geneticky sú podobné dedinám pri hradskej. Domy sú tiež zoradené pozdĺž cesty, avšak miestnej cesty a nie hradskej či diaľnice. Osada môže byť otvorená, alebo jednostranne uzavretá. Domy sú zahustené s malými medzerami alebo bez medzier, spravidla obrátené štítom do ulice (niektoré Moravské a Záhorské typy dedín majú rovnako tesne usporiadané domy sedlami striech obrátené do ulice s veľkými bránami uzavierajúcimi vchod do nádvorja).
- c) potočná radová dedina je rozmiestnená po jednej alebo oboch stranách potoka, prípadne pri zbiehaní dvoch dolín a dvoch potokov má vidlicovitý charakter. Je najčastejším sídelným typom na Slovensku (napr. Banský Studenec, Dolné Hámre a pod.).
- d) cestná radová dedina sa skladá z jedného, alebo dvoch radov domov, ktoré nestoja vedľa seba tesne, aby tvorili súvislú ulicu ako pri ulicovke, ani neležia pri hradskej. Tento typ sa vyskytuje v hornatých oblastiach Slovenska (napr. Liptovská Lužná). Osobitným typom je hromadná cestná dedina (napr. Pukanec).
- e) reťazová kolonizačná je typom normovej dediny, ktorá vznikla na okraji kotlín a pohorí. Domy takmer pravidelne vzdialené od seba vytvárajú spravidla rady a vrúbia cestu alebo potok. Tento typ najčastejšie tvorili nemeckí kolonisti.
- f) voľná reťazová kolonizačná dedina podobá sa predchádzajúcemu typu, domy však nie sú od seba pravidelne vzdialené, ale vytvárajú menšie skupiny, alebo zhluky, sledujú cesty, alebo potok. Tento typ pochádza z obdobia valašsko-horalskej kolonizácie v 14.-18. storočí (Východné Slovensko, Orava, Spiš, Kysuce).
- g) parcelačná radová dedina najmladšiu formu kompaktných sídel reprezentujú parcelačné osady, ktoré vznikali na rozparcelovaných veľkostatkoch, zväčša po prvej svetovej vojne.
- h) vretenovka tvorí prechod od prícestných osád k návesným.
- i) okruhlíca má náves okrúhleho alebo elipsoidného tvaru. Domy sú obrátené štítom k námestiu

Z hľadiska pôdorysného usporiadania sídla prevládala u nás ulicový typ zástavby v rôznych kombináciách a variáciách, charakteristický aditívne radenými domami vedľa seba a zväčša štítovou fasádou zoradenými na uličnej čiare. Domy stavané podľa osvedčenej metódy vytvárali domoradia sledujúce líniu cesty, ulice alebo potoka. V horskom teréne sa zástavba prispôbovala terénnej situácii a zomknutejšiu ulicovú zástavbu nahrádzala voľnejšia reťazová, tvoriaca menšie zhluky stavieb navzájom od seba nepravidelne vzdialených.

Typy priestorových sídelných sústav podľa grafickej formy (Supuka a kol., 2000):

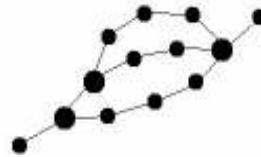
Lineárno jednoduchá

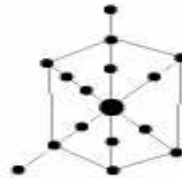
Lineárno zložitá

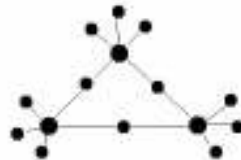
Lineárno reťazová

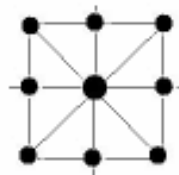
Radálno okružná

Priestorovo jednoduchá

Priestorovo zložitá

1.1.2 Typ zástavby

- **Samostatne stojaci rodinný dom**

Charakteristickým znakom tohto typu zástavby je viac- menej centrálné umiestnenie budovy na pozemku, ktorý má obdĺžnikový alebo štvorcový tvar. Tým na pozemku vznikajú spravidla štyri navzájom prepojené záhradné priestory. Tento typ zástavby umožňuje väčšiu variabilitu pri využití predzáhradky, z toho vyplýva väčší počet možných riešení s uplatnením rozličných funkcií. Celý pozemok býva oplotený, čo naznačuje, že riešenie jednotlivých predzáhradiek v ulici je zvyčajne individuálne.

- **Dom v radovej zástavbe**

Typickým znakom tejto zástavby sú dlhé, úzke pozemky, predelené domom na dve časti. Budovy pritom zabezpečujú celú šírku pozemku a navzájom na seba nadväzujú, takže predzáhradka nie je v priamom kontakte so záhradou za domom, ale skôr s predzáhradkou susedného domu. V radovej zástavbe sa stráca individualita jednotlivých domov, žiaduci je naopak jednotný výraz zástavby a takisto predzáhradky by sa vo výraze nemali od seba príliš odlišovať. Tento typ predzáhradiek sa svojím charakterom približuje verejnej zeleni a je tu žiaduci určitý stupeň zjednotenia úpravy.

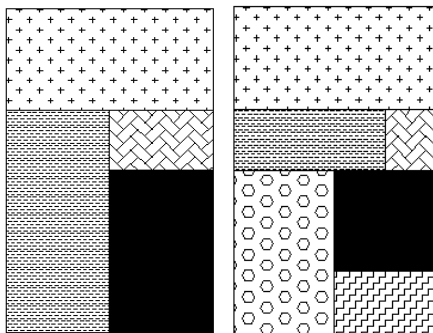
- **Zástavba z viacbytových domov**

Tu je individualita jednotlivých domov celkom zastretá, zástavba sa rieši spoločným projektom a takisto predzáhradky treba riešiť jedným projektom podobne ako verejnú zeleň. Väčšia hustota obyvateľov a ich pohyb znižujú pocit súkromia, a preto zeleň má skôr dekoratívnu a hygienickú funkciu (Osvald, 1986).

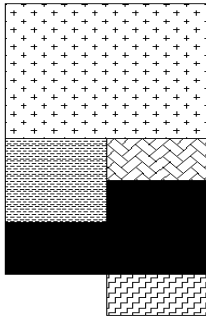
1.1.3 Uličný priestor

Faktory ovplyvňujúce uličný priestor:

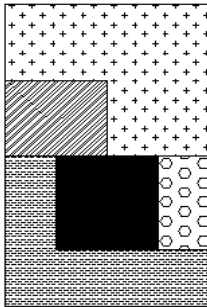
Typy zástavby, ktoré majú vplyv na štruktúru pozemku, zelene a obraz ulice (Rózová, 2003):

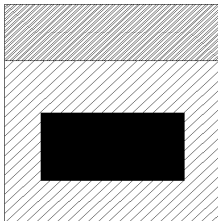
Stará tesná zástavba - úzke pozemky, obytné domy úzke, dlhé, susedné domy sú buď navzájom spojené, alebo je medzi nimi úzky dvor.

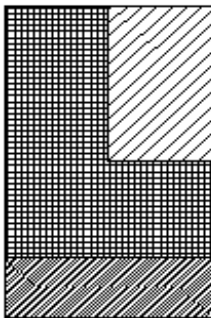
Stará voľná zástavba – pozemky sú dlhšie, ale širšie ako v starej tesnej zástavbe, domy štvorcového alebo obdĺžnikového tvaru umiestnené v prvej polovici pozemku. Sú situované v strede, alebo v rohu na hranici pozemku, tento typ bol stavaný v 40- 60 rokoch.

Nová voľná zástavba – bola charakteristická od cca 70- 80 rokov. Prevláda aj v súčasnosti, aj keď sa typ domu a charakter pozemku v niektorých prípadoch odlišuje. Je charakteristický dvojpodlažným štvorcovým alebo obdĺžnikovým domom, umiestneným na štvorcovom, niekedy širšom ako dlhšom pozemku, najčastejšie v strede, alebo v prvej tretine pozemku.

Sídlisková zástavba – niekoľkopodlažné budovy umiestnené na vlastnom pozemku rôznej veľkosti.

Podnikateľská zástavba – pôvodný pozemok s obytnou funkciou sa pretvoril na podnikateľské účely. Veľkosť a tvar pozemku zostal, čo obmedzuje podnikateľské aktivity a hlavne výskyt zelene. Podnikateľská aktivita zostáva v obytnej zóne.

LEGENDA:

— hranica pozemku

■ obytný dom

▨ hospodársky objekt

▨ hospodárska časť

+ + + + záhrada

▨ predzáhradka

predzáhradka/ obytn.- rekr. časť

obytno- rekreačná časť

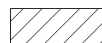
záhrada/ obytno – rekreačná časť

verejná zeleň

podnikateľský objekt

spevnená plocha

Z uvedených typov zástavby a ich častí môžeme klasifikovať, akou formou prispieva sadovnícka kompozícia, funkcia a existencia zelene na pozemku k obrazu ulice. Týka sa to hlavne tých častí pozemku, ktoré sú viditeľné z ulice, alebo ktoré ovplyvňujú ulicu (esteticky, funkčne). Je to predzáhradka, vstupná časť na pozemok alebo do domu, obytná časť. Ak je záhrada pred domom, tak to môže byť aj záhrada, ktorá pozostáva z prvkov zelene a drobnej architektúry, ktoré môže mať vplyv na obraz ulice:

- **výrazný** – je to vtedy, keď estetika stvárnenia časti pozemku výrazne ovplyvňuje estetiku ulice, ale môže to byť aj mikroklima alebo podpora typu zástavby alebo charakteru (histórie) sídla.
- **málo výrazný** – je zapríčinený nevhodnou úpravou častí pozemkov, ktoré by za iných podmienok vhodne ovplyvňovali obraz ulice. Tieto časti sú buď neupravené, nevhodne upravené alebo majú nevhodné funkčné využívanie.
- **nevýrazný** – nachádza sa v uliciach, kde pozemky majú vysoké ploty a žiadna z funkčných častí nemôže ovplyvniť obraz ulice (Rózová, 2003).

Kvalitatívne kategórie obrazu ulice (Rózová, 2003):

a) vhodný – ulica esteticky dotvorená predzáhradkami, architektonickými prvkami (oplotenie, dlažba, fasáda domu a pod.). Prvky zelene a architektúry sú v súlade s typom zástavby, tvoria kompozičný celok.

b) menej vhodný – ulica iba čiastočne doplnená predzáhradkami, alebo predzáhradky nie sú rovnako kompozične vyriešené, druhové zastúpenie a štruktúra je nejednotná. Aj architektonické prvky ovplyvňujúce obraz ulice nie sú v súlade s typom zástavby vidieckeho štýlu.

c) nevhodný – ulica bez predzáhradiek, okrasná časť na pozemku iba čiastočne ovplyvňuje obraz ulice, je neestetická, alebo je za nepriehľadným plotom alebo je využívaná ako záhrada. Architektonické prvky nie sú typické pre vidiecke sídlo, alebo v rámci ulici vytvárajú architektonický chaos.

1.1.4 Negatíva dnešného vidieka

Do dediny nás privedie cesta lemovaná alejou z ovocných drevín, ktoré pôsobia nádherne romanticky, ale keď prídeme do dediny romantika vidieka sa pomaly vytráca. Predzáhradky domov sú oplotené, niekedy zanedbané, ale hlavne chýba očakávaná harmónia, klud. Postupne sa vytrácajú domáce druhy drevín nielen okrasné, ale aj ovocné, ktoré by mali byť neodmysliteľnou súčasťou našich dedín. Obyvatelia sa snažia upravovať svoje okolie, ale vo väčšine prípadov narazíme na, väčšinou introdukované dreviny, napr. *Juniperus media*, *Thuja*

occidentalis, *Chamaecyparis lawsoniana*, *Picea pungens* a iné, pôsobia cudzo s ohľadom na architektúru vidieckych domov. Kvety nahradili nenáročné ihličnany, ktoré bez vyšších nárokov na údržbu pokrývajú priestor predzáhradky. Treba zosúladiť potreby moderného života človeka so spätosťou s tradíciami a prírodou. Príroda a tradície symbolizujú materiálne a duchovné korene. Preto by sme mali opäť objaviť tento odkaz predkov a vrátiť architektúre vidieka jej tvar, jednoduchosť a úprimnosť (Rovná, 2006).

Zvyšujúca sa životná úroveň dvíhala latku nárokov na bývanie aj na vidieku. To všetko malo za následok prudkú prestavbu slovenských dedín, ktorá však v mnohých prípadoch prebiehala živelne a neplánovite. Vybudované novostavby väčšinou strácali správne architektonické proporcie a spätosť s prírodným prostredím. Pri výstavbe nových domov sa nepoužíval ani dostupný a tradičný stavebný materiál, a tak sa postupne strácali aj skúsenosti s prácou s ním (Benža, Slavkovský, 1983).

V dôsledku pseudorevolučných trendov vo vývoji spoločnosti a pomýlenej snahy „priblížiť dedinu mestu“ sa v projekčnej tvorbe a stavebnej praxi nerešpektovali danosti a životné potreby vidieckeho prostredia. Bola výrazne narušená kontinuita stavebného vývoja. V rebríčku hodnôt a kritérií sa cit pre harmóniu a prostredie dostali do úzadia. Stratil sa pocit kultúrnej identity a zmysel tradícií. Za takmer polstoročie padlo tomuto trendu za obeť priveľa hodnôt a dnešná tvár dedín a vidieckych mestečiek predstavuje smutný obraz (Voška, 2007).

Obr. 1 Harmonicky pôsobiaca rôznorodá vidiecka zástavba (Voška, 2007).

Obr. 2 Typický príklad rozkladu charakteristického vzhľadu vidieckej zástavby (Voška, 2007).

Krásu, funkčnosť a originalitu budeme oceňovať tým viac, čím viac bude okolo nás unifikovaných, továrensky vyrobených vecí, panelových domov, čím viac bude zničené životné prostredie. Mnohé veci, patriace do tradičnej ľudovej kultúry, nachádzajú v nových funkciách znova miesto v živote dnešného moderného človeka. Veď trávenie víkendov mestských

obyvateľov v chalupách je nielen prejavom úsilia aktívne si odpočinúť v zdravom prostredí, ale aj ocenením krásy ľudovej architektúry (Benža, Slavkovský, 1983).

Ráz dedín a krajiny určujú predovšetkým obyvatelia, ktorí sami vytvárajú svoje prostredie a hlavne na nich záleží aká bude vidiecka krajina, ktorá je ich domovom (Voška, 2007).

1.1.5 Ľudova architektúra v regiónoch Slovenska

Tradičnú slovenskú ľudovú architektúru charakterizuje nesmierna výrazová pestrosť prejavujúca sa aj množstvom rôznorodých prvkov a znakov. Rôznorodý a veľmi členitý krajinný reliéf našej vlasti s výraznými rozdielmi nadmorských výšok, zrážok, a teplôt, s rozličnými druhmi pôd, ako aj odlišnými typmi pôvodnej flóry a fauny vytvoril základné predpoklady pre dnes ešte stále zachovanú rozmanitosť foriem ľudového staviteľstva.

Tieto podmienky v prvom rade ovplyvnili materiállovú základňu rozdeľujúcu ľudové stavby na našom území do dvoch základných skupín:

1. **Stavby hlinené (murované)**
2. **Drevené**

V oboch skupinách sa dominantne uplatňoval princíp použitia najdostupnejších zdrojov a surovín, ktorými boli v našich podmienkach hlina s rôznymi prímiesami, resp. kameň, neskôr nepálená tehla v jednej skupine a drevo v skupine druhej. Drevené konštrukcie sa používali v celej severnej oblasti Slovenska až do okrajových pásiem nížin. Ako materiál sa používalo rovné drevo z ihličnatých stromov (najmä smrek). V rovinách prevládali najmä hlinené domy rôznych konštrukcií. Používalo sa aj drevo z listnatých stromov, ale steny budov vyrobených z takéhoto dreva boli nerovné a hrboľaté. Z toho dôvodu sa omazávali z vonkajšej aj vnútornej strany hlinou a natierali najčastejšie na bielo vápnom. Tiež tvar strechy bol výrazne ovplyvnený prostredím: v severnejších oblastiach bola strecha prudšia, aby sa na nej nedržal sneh a nezaťažoval konštrukciu.

Slovensko môžeme rozdeliť na 5 hlavných oblastí, z ktorých každá má množstvo podskupín a regionálnych zvláštností. Hranice týchto oblastí sú však nejednoznačné a u rôznych autorov sa môžu líšiť, pretože sa prelínajú a tvoria široké styčné územia.

Južné Slovensko

Centrum je v Panónii a Potisí. Dolné toky riek (okolie Váhu, Dunaja a na Žitnom ostrove) poskytovali veľa sprašovej hlíny a vrbových hájov. Steny domu sa buď vypletali prútím a omazávali hlinou, alebo sa hlina ubíjala. Často sa stavalo aj zo sušených tehál. Podmurovka bola podobne ako v severnej oblasti - kamenná.

Staršia forma plotu bola pletená vodorovne, na spôsob koša a novšia forma bola vypletaná zvisle, medzi vodorovnými tyčkami. Predná časť dvora bývala v 19. Storočí prevažne otvorená. V druhej polovici 19. Storočia a začiatkom 20. Storočia sa dvory začali uzatvárať doskovými plotmi a bránami. Vyskytovali sa však i pletené brány a bráničky. Ploty a brány boli pomerne nízke. Dosky boli pribíjané nie zvislo, ale vodorovne.

Západné Slovensko

Je to oblasť od severnej časti Bratislavskej a západ Nitrianskej stolice, v podstate o dnešné Záhorie. Domy sú spravidla orientované kratšou stranou do ulice, niekedy sú však postavené aj pozdĺžnou stranou k ulici, hlavne v severných častiach Záhoria.

Stredné Slovensko

Stredné Považie, Horná Nitra, čiastočne Turiec, severná časť Tekova, bývalá Zvolenská stolica, časť Novohradu a Západný Gemer. Používajú sa oba základné stavebné materiály - hlina i drevo. Vyskytovali sa tiež domy v tvare L, dvor do ulice bol uzavretý murovanou bránou. Strechy boli prevažne sedlové s došteným štítom a ostreším, prípadne i polkružím, alebo valbové. Boli kryté šindľom, slamou, neskôr pálenou krytinou. Pre stredný Turiec bolo typické uzatváranie dvorov od ulice drevenými bránami, neskôr osádzanými do muriva z kameňa.

Severné Slovensko

Drevo v severných oblastiach je tvárne a ľahko spracovateľné, dostupné, má vynikajúce fyzikálne vlastnosti a dlhú životnosť. Kameň sa používal len na základy alebo stavbu pivníc. Častá je šindľová strecha. Štít mal vysokú podlomenicu, alebo sa robil doskový štít, usporiadaný klasovito alebo vejárovito.

Orava

Na Orave vznikla taká zložitá a ťažko analyzovateľná situácia, ako nikde inde na Slovensku. Kým pre ostatné Slovensko, hlavne južné oblasti, je typická homogénnosť, na Orave to vonkoncom neplatí. Kým Dolná Orava má svoj odraz aj na Liptove a Kysuciach, a podobne ako na Hornej Orave a Zamagurí boli hospodárske objekty riešené formou prístavieb, goralská oblasť je celkom iná.

Severovýchodné Slovensko

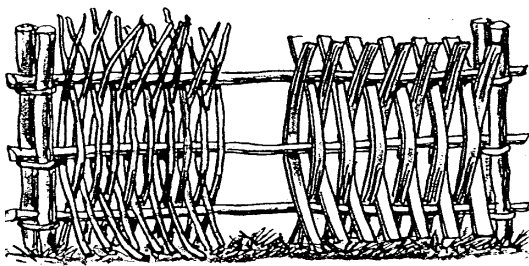
Šariš, Zemplín a čiastočne Gemer. V severnejších oblastiach sa používalo drevo, v južnejších zasa nepálené tehly. Niekedy sa tieto materiály spájali v jednej stavbe. Ich dom charakterizuje zrubová konštrukcia so slamenou strechou.

Východné Slovensko

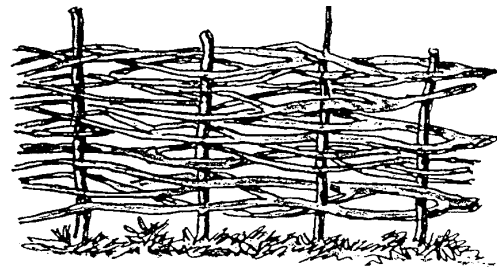
K mimoriadne zaujímavým oblastiam z hľadiska ľudových stavebných tradícií patrí severo východné Slovensko. Pre skúmaný región je charakteristický uličný typ osídlenia, ktorý je typický najmä pre východoslovenské oblasti. Pre skúmanú oblasť bolo charakteristické, že v minulosti tu prevažovali obytné domy z dreva. V podstate túto oblasť podľa druhu používaného tradičného materiálu môžeme rozdeliť na tri zóny podľa druhu použitého dreva: 1. Z listnatých stromov (buk, jelša, breza, topoľ, osika) - okolie Sniny a Medzilaboriec, 2. Zmiešaných stavebných materiálov (z listnatých a ihličnatých stromov) - okolie Svidníka, 3. Z ihličnatých stromov (jedľa, smrek) - okolie Bardejova, Sabinova.

1.2 Vývoj oplotenia na Slovensku

Výskyt jednotlivých typov oplotení je charakteristický podľa regiónov Slovenska. Nadbytok listnatých porastov poskytoval dostatok drevenej hmoty, ktorá bola vhodným a zároveň dominantným stavebným prvkom. I napriek tomu možno podchytiť určité odlišnosti v tvaroch a v spôsoboch zhotovenia plotov. Tieto ploty sa zväčša zachovali v horských chudobných oblastiach a potom v nížinách, kde je nedostatok vhodného dreva.

Obr. 3 Pletený plot prútený

Obr. 4 Palicový alebo štiepancový plot (Malčeková, 2000).

Staré formy plotov predstavujú aj ploty s horizontálnym výpletom, ktoré sa vyskytovali na južnom a východnom Slovensku. Stavali sa tiež ploty vypletané zvislo. Robili ich z prútov alebo tenkých štiepaníc. Palisádový plot patrí k najstarším opevňovacím technikám, ktoré sa používali už v stredoveku.

Najmladšími formami plotov sú latkové a doskové ploty. Na celom území Slovenska, s výnimkou južných častí, sa latky a dosky na plotoch pribíjali zvislo na priečne pánty upevnené v stĺpikoch. V južných oblastiach boli dosky na ploty pribíjané vodorovne. Tieto oplotenia sa používali bežne na oplotenie záhrad okolo domu v horských oblastiach. V niektorých častiach Slovenska ich aj v súčasnosti nachádzame, ale začali sa používať aj gýčovitá prevedenia týchto plotov, ktoré tvoria cudzorodé prvky pri starších sídlach na vidieku.

Obr. 5 Tradičný latkový plot

Obr. 6 Drevený tyčkový plot, Vikolínece (Dvořáková, 2008).

Kamenné múry a múriky sa vyskytujú v takých lokalitách, kde sa nachádzala surovina potrebná k vybudovaniu týchto prvkov. Použitý materiál sa nachádzal na okolitých pozemkoch, v kameňolomoch, prípadne vo voľnej prírode. Kameň alebo pieskovec sa používali neopracované, a boli spájané len na sucho, v neskoršej dobe sa začal používať ako spojovací materiál mazľavá hlina a v súčasnosti sa používa malta.

1.2.1 Oplotenie v dedinskom prostredí

Najväčšiu pozornosť treba venovať oploteniu oddeľujúceho predzáhradku vidieckeho rodinného domu od verejnej cesty a oploteniu chaty v prírodnom prostredí. Ako by mal takýto plot vyzeráť? Pri jeho výstavbe by sme mali mať na pamäti tri základné kritéria výtvarnú- estetickú stránku a materiál. Oplotenie predzáhradky by mala byť predovšetkým jednoduché a pritom účelné. Nemalo by zďaleka vynikať neobvyklými tvarmi, rôznorodosťou materiálov, pestrosťou farieb. Nemali by len túžiť po originalite za každú cenu.

V podhorí a na horách stáli hospodárske usadlosti voľne v krajine, bez oplotenia. Ak potrebuje dnešný užívateľ vidieka vyznačiť hranice svojho pozemku, tak je dobre doporučiť jednoduché zábradlie z kuľatiny na drevených, asi 1m vysokých stĺpoch. Zábradlie ide kombinovať netvarovaným, voľne rastúcim živým plotom, pretože tvarovaný by v krajine bol nevhodný. Pri vidieckych predzáhradkách a ovocných sadoch je vkusné i drevené tyčkové alebo latkové oplotenie (Hájek, 1996).

1.3. Charakteristika a funkcia oplotenia

Oplotiť či neoplotiť? Otázka, na ktorú je veľa odpovedí. Oplotenie je líniová stavba. Plot staviame z niekoľkých dôvodov. Predovšetkým máme väčší pocit bezpečia, stromy sú v zime chránené pred ohryzom zvery, kvetinové záhony pred otrhaním, detské pieskoviská pred znečistením behajúcich psov alebo iných zvierat. Plot môže chrániť tiež pred zvedavými pohľadmi z ulice a môže pomáhať pri vytváraní pokojného, intímneho prostredia obývanej záhrady. Na druhej strane, záhrada otvorená do verejného prostredia pôsobí ako väčšia a cesta medzi pozemkami nie je koridorom medzi vysokými múrmi a plotmi. Nemať plot znamená pre majiteľa pozemku i finančné úspory.

Keď sa rozhodneme postaviť plot, musíme si uvedomiť, že je súčasťou rodinného domu či chaty a vlastne súčasťou celej zástavby okolia. Preto by sme mali voliť vhodný materiál i konštrukciu, aby plot bol estetický doplnkom stavby a nepripomínal by nepreniknuteľné hradby s ostrým drôtom (Hájek, 1996).

Oplotenie chráni pozemok pred nepriaznivými vplyvmi z vonka, napr. pred prevládajúcimi vetrami a môžu filtrovať slnečné žiarenie. Ďalším účelom oplotenia je ochrana pred škodcami, ktorý môžu na porastoch hlavne v zimnom období pôsobiť predovšetkým zajaci. Najúčinnější ochrana je plná stena postavená v dostatočne hlbokých základoch (Mešťan, 1989).

1.3.1 Požiadavky kladené na oplotenie

Oplotenie má odpovedať prostrediu a prispôbiť sa mu zvoleným materiálom, tvarom, výškou a farbou. Robí sa z dreva, kovu, betónu, plastu a z ostatných materiálov odolných proti vplyvom veternosti, vrátane vhodných rastlín a porastov.

Zakladá sa oplotenie, tak nesmie prečnievať za hranice pozemku. Tak isto živé ploty musia byť strihané takým spôsobom, aby ich vetvičky neprečnievali do verejného priestoru. Brána ani bránky sa nesmú otvárať do verejného priestoru. Ak je treba prekonať výškové rozdiely medzi vnútornou a vonkajšou komunikáciou, musia byť rampy a vyrovnávacie schody situované na stavebnom pozemku (Mešťan, 1989).

Určitým súladom sa dosiahne až tým, že sa dodrží taká istá výška, aká je u susedného oplotenia, a keď sú výškové rozdiely nutné, navrhne sa u nového nenásilný prechod. Ak je vedľajšie oplotenie nemoderné, ale s dlhou životnosťou, navrhne sa nové oplotenie prijateľne naviazajúcim sa materiálom. Zložitá situácia vzniká pri zástavbe medzi dvoma susedmi, ktorí majú vzhľadovo nezrovnateľné oplotenie rôznych výšok a z nerovnakých materiálov. Dosiahnuť určitejšiu harmóniu, a tým aj priateľského vzhľadu, je často veľmi obtiažne.

Oplotenie má oddeliť verejné prostredie od súkromného, ale to neznamená obklopiť záhradu čo najvyšším plotom a snažiť sa o bezpečnosť alebo absolútnu uzavretosť. Úplne oddelené záhrady od vonkajšieho prostredia ide len výnimočne pokladať za vhodné. Dobre navrhnutý plot by mal rešpektovať obe prostredia, ktoré oddeľuje.

Najväčšie nároky sa kladú na úsek oplotenia orientovaný do ulice. Najmä vjazd pre osobné automobily musí umožňovať bezkonfliktný prístup ku garáži, resp. parkovaciemu miestu na pozemku a bezproblémové napojenie na verejnú komunikáciu. Tomu prispôsobujeme aj šírku vjazdu, ktorá by optimálne mala byť 3 m, ale záleží aj na smere vjazdu. K ďalším súčasťami oplotenia, s ktorými treba v návrhu počítať, patria najmä meracie zariadenia prípojok inžinierskych sietí. Tie svojimi rozmermi predstavujú pomerne výrazný prvok, ktorý dokáže pokaziť dojem aj z inak dobre riešeného oplotenia.

Vopred zvážme, aké ďalšie doplnky bude mať náš plot a čo si vyžaduje ich umiestnenie. Dobré riešenie spočíva v dobre zvládnutých detailoch, a preto aj na pohľad možno nepodstatná záležitosť, akou je poloha poštovej schránky, čísla domu, menovky či zvončeka, stojí za úvahu (Swiftová, Szymanowski, 1999).

1.4 Typy oplotení

Oplotenie sa skladá z dvoch hlavných častí:

- Nosná časť oplotenia
- Plotová výplň

Pri výbere materiálu plotovej výplne je vhodné zvoliť nasledujúci postup: čím plastickejšia a zložitejšia je štruktúra nosnej časti oplotenia, tým jednoduchšiu plotovú výplň by sme mali použiť a naopak. Výsledná kombinácia však musí byť v súlade s hlavnou stavbou.

Základnými typmi oplotenia, ktoré sa líšia svojím pôsobením sú:

- **Nepriehľadné**

Nepriehľadné oplotenie je zvyčajne murované z rôzneho materiálu – lomového kameňa, tehál, z liateho betónu či rozličných prefabrikovaných dielcov alebo tvaroviek. Zvonka pôsobí bariérovu, vnútri priestoru vytvára intimitu, no pri väčšej výške tieni záhradu. Výborne chráni proti prachu, emisiám z dopravy a hluku, a pohľadom zvonka. Je masívne, nákladné a trvanlivé, šírkovu zaberá dosť miesta. Nepriehľadné oplotenie môže byť vytvorené aj živým plotom.

- **Priehľadné**

Toto oplotenie zaberá veľmi málo (šírkového) miesta. Jeho výhodou je, že nezakrýva stavbu, pôsobí ľahko a netieni pozemok. Nechráni pred exhalátmi, prachom, hlukom ani pohľadmi. Dá sa dobre kombinovať so živým plotom alebo porastom z popínavých drevín, ktoré zabezpečia nepriehľadnosť. Priehľadné výplne sú zavesené na masívnejších nosných stĺpkoch zapustených do zeme.

- **Kombinované**

Kombinované oplotenie sa skladá z nepriehľadnej línie a priehľadných výplní. Nepriehľadnú časť tvorí podmurovka a stĺpiky a priehľadné výplne môžu byť z rôznych materiálov. Polopriehľadný typ oplotenia je veľmi vhodný na oddelenie verejného a súkromného priestoru vo vstupnej časti pozemku.

1.4.1 Drevené oplotenie

Drevo je najčastejším materiálom pre oplotenie, hlavne na dedine a u stavbách vo voľnej prírode. Drevené ploty sa robia z guľatiny, z celých alebo polených tyčiek, z latiek, foršne a hranolov. Najbežnejším používaným drevom je drevo smrekové. Lepšie než smrekové je drevo borovicové, naopak menej vhodné je drevo jedľové. Výhody dreva sú najmä pri nízkej hmotnosti má dobrú únosnosť a dobré tepelnoizolačné vlastnosti, proti poveternostným vplyvom je odolnejší než oceľ. Ale všetko čo má prednosti, má aj svoje určité nedostatky. U dreva je to predovšetkým smršťovanie a botnanie dôsledkom vysychania alebo prijatím vlhkosti. Medzi najčastejšie sa vyskytujúce druhy drevených plotov patrí tyčkový, latový, doskový, prepletaný a palisádový plot.

1.4.2 Kovové oplotenie

Oplotenie z kovu je veľa druhov, ale ide ich zaradiť do troch hlavných skupín:

- Oplotenie z pletív
- Mrežové ploty z bežne vyrábanej ocele
- Mrežové ploty kováčsky spracované

Plot z drôtených pletív:

Výplň z drôteného pletiva je veľmi výhodná, pomerne lacná, zaberie málo miesta a prepúšťa do záhradiek dostatok svetla. Avšak len málokedy vidíme drôtený plot, ktorý by bol pekný. Preto je takýto plot vhodný skôr k oploteniu menej významných a skrytých častiach záhrady. Na oplotenie záhrady z ulice ho radšej nepoužijeme. V súčasnosti sa vyrába drôtené pletivo potiahnuté plastom v rôznych farbách. Výhodou takého pletiva je dlhšia životnosť a najmä to, že ho netreba natierať (Hurych, 1984).

1.4.3 Oplotenie z plastu

Ku klasickým materiálom, ktorými sú drevo, oceľ a betón, pribudol najmä plast. Používa sa jednak s cieľom predĺžiť životnosť pletiva spomenutou metódou poplastovania pozinkovanej ocele, ale aj ako úplná náhrada pôvodných materiálov. I keď výrobcovia v prípade plastov vyzdvihujú trvanlivosť a minimálne požiadavky na údržbu, ich použitie treba zvážiť, najmä ak ide o reprezentatívnu stavbu (Swiftová, Szymanowski, 1999).

1.4.4 Oporné steny

Oporné steny sú stabilné konštrukcie trvalého charakteru, postavené z prírodného kameňa, tehiel alebo vypálených tvaroviek, prípadne z betónu alebo betónových tvaroviek. Môžeme postaviť buď plné steny, alebo steny s otvormi. Oporné steny vytvárajú nepriehľadnú prekážku medzi záhradou a verejným priestorom. Neoceniteľné sú na svahovitých pozemkoch na vytváranie terás a rozšírenie funkčnej plochy každej záhrady. Často sú dôležité aj tam, kde je jeden pozemok vyššie ako susedný, alebo tam, kde je potrebné zahĺbiť sa do svahu.

Ako názov naznačuje, oporné múry sa budujú na zadržanie a obmedzenie zeminy, ktorá by sa ináč zrútila. To znamená, že je dôležité, aby konštrukcia dokázala odolávať silám vyvolaným zadržaným materiálom a každému mimoriadnemu zaťaženiu, ktoré môže na ňu pôsobiť (Swiftová, Szymanowski, 1999).

Druhy oporných stien:

- Kamenné steny
- Tehlové steny
- Betónové steny

1.4.5 Plotové tvarovky

Vhodným stavebným materiálom na oporné steny sú plotové tvarovky. K dispozícii sú rôzne typy tvaroviek so širokým výberom veľkostí a povrchových úprav. Hoci niektoré sú veľké a objemné, väčšina je dutá a pomerne ľahko sa s nimi manipuluje. Pri stavbe plotu volíme vždy iba jeden druh plotových tvaroviek. Z pravidla nepôsobí vkusne, keď jednotlivé druhy tvaroviek kombinujeme (Hájek, 1996).

Druhy plotových tvaroviek:

- Tvarovky z umelého kameňa
- Betónové tvarovky
- Hlinené nepálené tvarovky

1.5 Živé ploty

Živé ploty by sme najradšej videli čo najčastejšie. Najlepšie spojuje záhradu s okolitou prírodou a najmenej narúša rámec rodinného domu alebo chaty. Živé ploty účinne ovplyvňujú mikroklimatické pomery stanoviska. Ploty upravené do vhodného tvaru výšky môžu priaznivo upraviť tepelný, vlhkosťný i svetelný režim. Významná je aj funkcia ochranná a hygienická. Živé ploty a steny vytvárajú ideálne podmienky pre vtáctvo a ostatné užitočné drobné živočíchy. Hygienický význam je predovšetkým v znižovaní prašnosti prostredia. Čiastočne sa živé ploty podieľajú aj na tlení hlučnosti prostredia.

1.5.1 Strihané, tvarované živé ploty

Strihané, teda tvarované živé ploty a steny sú pravidelne strihané do prísnych geometrických tvarov podľa výtvarných a kompozičných zásad. Najčastejšie sa uplatňujú v historickej zeleni, ale aj na plochách verejnej zelene a v rodinných a rekreačných záhradách. Vyžadujú pravidelnú údržbu, možno aj preto sa používajú menej často.

Podľa výškového usporiadania rozlišujeme strihané živé ploty na:

- Nízke ploty do výšky 100 cm

(druhovú zastúpenie: napr. *Berberis buxifolia* 'Nana', *Berberis thunbergii* 'Atropurpurea Nana', *Buxus sempervirens* 'Suffruticosa', *Ligustrum vulgare* 'Atrovirens', *Lonicera nitida*, *Potentilla fruticosa*, *Ribes alpinum* Schmidt, *Spiraea bumalda* 'Anthony Waterer')

- Stredne vysoké ploty do výšky 100-300 cm

(*Aronia melanocarpa*, *Berberis thunbergii*, *Buxus sempervirens*, *Carpinus betulus*, *Cornus alba*, *Cornus stolonifera* 'Flaviramea', *Cotoneaster lucidus*, *Fagus sylvatica*, *Ligustrum vulgare*, *Ligustrum ovalifolium*, *Prunus mahaleb*, *Ribes alpinum*, *Spiraea van Houttei*, *Syringa chinensis* a z ihličnatých napr. *Picea abies*, *Picea omorika*, *Taxus baccata*, *Thuja occidentalis*)

- Vysoké ploty nad 300 cm

(*Acer campastre*, *Acer platanoides*, *Amelanchier lamarckii*, *Buxus sempervirens*, *Carpinus betulus*, *Cornus mas*, *Crataegus laevigatus*, *Crataegus monogyna*, *Prunus mahaleb*, *Quercus robur*, *Tilia cordata* a z ihličnatých napr. *Larix decidua*, *Picea abies*, *Picea omorika*, *Thuja plicata*)

1.5.2 Prírodné, voľne rastúce živé ploty

Prírodné živé ploty tvoria voľne rastúce dreviny. Tým, že ich nechávame voľne rásť do svojho charakteristického tvaru, vynikajú okrem listia i svojimi kvetmi a plodmi. Zaberajú však viac miesta. Používajú sa otužilejšie a menej náročné druhy s hustejším rozkonárením a pekným olistením.

Podľa výškového usporiadania rozlišujeme voľne rastúce živé ploty na:

- Nízke ploty do výšky 100 cm

(napr. *Berberis candidula*, *Berberis julianae*, *Berberis thunbergii*, *Deutzia gracilis*, *Mahonia aquifolium*, *Potentilla fruticosa*, *Spiraea bumalda* a z ihličnatých napr. *Picea abies*)

- Stredne vysoké ploty do výšky 100-300 cm

(*Berberis vulgaris*, *Buxus sempervirens*, *Cornus mas*, *Cornus sanguinea*, *Cotoneaster divaricatus*, *Forsythia intermedia*, *Prunus cerasifera*, *Rosa canina*, *Spiraea menziesii*, *Viburnum plicatum* a z ihličnatých napr. *Juniperus x media*, *Taxus baccata*)

- Vysoké ploty nad 300 cm

(*Acer campestre*, *Carpinus betulus*, *Cornus mas*, *Eleagnus angustifolia*, *Prunus mahaleb*, *Rhus typhina*, *Salix caprea*, *Syringa vulgaris* a z ihličnatých napr. *Juniperus x media* 'Hetzii', *Pinus sylvestris* 'Watereri', *Taxus baccata*).

1.6 Súčasti a doplnky oplotenia

1.6.1 Konštrukcia oplotenia

Tvar oplotenia bezprostredne súvisí s jeho konštrukciou. Tú tvorí nosná časť vo forme stĺpikov, podmurovky alebo steny a nenosná výplň. Zaťaženie z nosných prvkov sa prenáša do základov, kde treba dodržať najmä dostatočnú hĺbku základovej škáry. Je to nezamrzajúca hĺbka a pohybuje sa v rozpätí od 0,8 m do 1,2 m až 1,4 m v závislosti od klimatických pomerov konkrétnej lokality. Nedodržanie nezamrzajúcej hĺbky základovej škáry je častou príčinou závažných a ťažko odstrániteľných porúch oplotenia.

1.6.2 Brány, bránky a dvere

Vchod do záhrady ovplyvní vždy prvý dojem z toho, čo leží za ním. Vchod môže naznačiť štýl architektonického riešenia vrátane štýlu samotného domu. Dvere zvyšujú záujem o záhradu a

lákajú človeka vstúpiť, i keď ich úlohou je práve zabrániť niekomu v takomto konaní, a väčšina brán dovolí aspoň zbežný pohľad na to, čo je na druhej strane, za plotom.

Väčšina pozemkov má aspoň jednu bránu alebo vonkajšie dvere, ktoré sú umiestnené buď na hranici pozemkov, alebo menej často v samotnej záhrade. Projektujú sa v početných štýloch a konštruujú zo širokej palety materiálov. Pri návrhu vstupu vychádzame z oplotenia, v ktorom bude umiestnený, ako aj z prostredia. Bránka by nemala byť vyššia ako ostatné oplotenie (Záhradkár, marec 1999, s.14).

1.6.3 Piliere

Piliere, často včlenené do múrov z konštrukčných dôvodov, môžu byť samy osebe viac-menej dekoratívnymi prvkami. Piliere sa s úspechom používajú aj ako súčasť dizajnu, ktorý včleňuje kovanie a mrežovinu. Samozrejme, ak nie je nevyhnutné skrásliť každý pilier v stavbe, veľa ľudí uprednostňuje použitie týchto ozdôb len na vstupné brány a vchody (Swiftová, Szymanowski, 1999).

1.6.4. Ozdobné kvetináče

Obľúbenou dizajnerskou črtou pre múry budované z tehál, tvaroviek alebo kameňa sú ozdobné kvetináče, ktoré dávajú príležitosť zmierniť tvrdé línie akejkoľvek stavby. Obzvlášť vhodné sú pre exteriér múrov postavených na hraniciach pozemkov a pre menšie terasy a dvory. Rastliny sa v nich budú ľahšie pestovať ako v príľahlých záhonoch (Swiftová, Szymanowski, 1999).

1.6.5 Ďalšie súčasti oplotenia

Pri konečných úpravách by sme nemali zabúdať ani na poštové schránky, zvonček, domáci telefón a „elektronického vrátnika“.

Nádoby na odpadky:

K príslušenstvu patrí tiež vhodné miesto pre popolnicu. Príliš často bývame svedkami, že staré, poloopené a niekedy aj páchnuce popolnice stoja pred plotmi, ktoré sú vybudované vkusne, pred kvitnúcimi a pekne vyzeraúcimi záhradkami, a úplne tak kazia dojem prívetivého vstupu do domu. Najlepšie je, keď sú zabudované do oplotenia, schované vo výklenku plotu alebo za dvierkami tak, aby manipulácia s nimi bola čo najjednoduchšia. Tiež ich možno zakryť kulisou z okrasných rastlín alebo živým plotom (Hájek, 1996).

1.7 Negatívne vplyvy pôsobiace na oploenie

Na oploenie, ktoré je umiestnené vo voľnom prostredí, pôsobia erózne- fyzikálne a korozívne- chemické vplyvy. Z fyzikálnych, t.j. klimatických vplyvov je to predovšetkým teplo a mráz, teplotné zmeny, dážď a rosa, vietor a prach. Z chemických sú to predovšetkým agresívne látky obsiahnuté v ovzduší, soli prenikajúce do steny a organické látky. Z biologických škodlivých vplyvov sú to rôzne mikroorganizmy, baktérie, huby a riasy, hmyz a rastliny (Mešťan, 1989).

Najväčšiu škodu spôsobuje voda. Môže byť trvalo tečúca, napr. zo svahu. Dažďová voda pôsobí nepriaznivo na betón a omietky, z nich uvoľňuje vápno. Voda zateká do trhlín a špár a pôsobením mrazu sa stena trhá. Čistá dažďová voda nepriaznivo napadá aj kovy. Riasy ktoré sa usádzajú na konštrukciách, tam kde je vlhko, vylučujú pomerne silné kyseliny, ktoré môžu postupne zničiť predovšetkým stavebné materiály obsahujúce vápno. Korene rastlín po preniknutí do stavebných konštrukcií ju môžu rušiť rozpínavým tlakom koreňov. Ak má oploenie plniť svoju dlhú dobu poslania, musia byť nielen vzhľadovo prijateľné a pekné, ale aj konštrukčne správne vyriešené, aby jeho životnosť bola čo najdlhšia a náklady na údržbu čo najnižšie (Mešťan, 1989).

1.8 Zeleň vidieckeho uličného priestoru

1.8.1 Výber zelene na vidieku

Pre záhrady na vidieku platia isté obmedzenia, pretože vidiecka záhrada musí zodpovedať charakteru domu, ale musí byť v súlade aj s okolitou krajinou. Všeobecne platí, že vo vidieckej záhrade sa veľmi dobre uplatňujú domáce druhy rastlín: veľké letničky, dvojročky, liečivé byliny, a to skôr v lúčnom trávniku charakteru kvetinovej lúky (Jakábová 2002).

Podmienky pre život na vidieku sa za niekoľko desiatok rokov podstatne zmenili. So zvyšujúcou sa životnou úrovňou obyvateľstva sa aj tu prejavili negatívne vplyvy civilizačného procesu. Podobne ako v meste aj v mnohých dedinách sa zeleň z obytného prostredia postupne vytráca. Tento stav ovplyvnilo mnoho činiteľov. Predovšetkým používanie väčších mechanizačných prostriedkov v začiatkoch socializácie dediny spôsobilo poškodzovanie zelene najmä v strede obcí a jej následné vyklčovanie. Podobne rozširovanie komunikácií vedúcich cez obce viedlo k likvidácii veľkého množstva zelene. Napriek tomu možno konštatovať, že plošne je zelene na dedinách väčšinou dostatok, vďaka záhradám. Nevyhovuje však jej kvalita.

Podmienky pre sadovnícku úpravu dediny nie sú všade rovnaké. Závisia od typu dediny, od rozsahu zástavby, rázu okolitej krajiny a od potrieb obyvateľstva. Vhodné podmienky pre sadovnícke úpravy sú v strediskových obciach, ktoré sa približujú svojim charakterom mestu, a kde aj úpravy budú mať iný charakter. Naopak v menších spádových obciach hlavne

v horských oblastiach, musia všetky úpravy nadväzovať na okolitú krajinu. Vždy je potrebné brať do úvahy aj tradíciu, súčasný spôsob využitia stavebného fondu.

Úpravu dediny nemožno riešiť len drobnými izolovanými výsadbami, ale komplexne s prihliadnutím na funkciu jednotlivých priestorov. Plochy, ktoré slúžia na prevádzku, by mali byť spevnené a ostatné miesta zatravnené a vysadené drevinami. Dbá sa na jednoduchosť, účelovosť a nenáročnosť na údržbu. Len tam, kde je zabezpečené ošetrovanie možno rátať s kvetinami.

1.8.2 Funkcie a význam zelene

Zeleň tvorí nevyhnutnú súčasť ľudských sídiel, kde uplatňuje svoje funkcie sprírodňovacieho charakteru, najmä zlepšovaním klímy, produkciou kyslíka a fytoncídnych látok, absorpciou škodlivín a cudzorodých látok z ovzdušia, izoláciou proti hluku, prachu a imisiám, poskytuje priestor na rekreáciu a zotavenie ľudí, kompozične a esteticky dotvára priestor, bezprostredne pôsobí na psychický stav človeka. Zeleň má teda nezastupiteľné miesto v životnom prostredí človeka a zvlášť v človekom vytvorenej krajine (SUPUKA, 1987).

Zeleň dediny je súčasťou krajinej zelene. Má nezastupiteľnú úlohu ako regulátor mikroklimy, prachový filter, rozptyľovania hluku ako aj významnú estetickú úlohu. Spolupôsobí s jednotlivými budovami a dotvára ich okolie. Takisto ovplyvňuje pôdne a vlhové podmienky, teplotu vzduchu, prístup slnka (Feriánková, 2005).

1.9 Predzáhradka

Pod pojmom predzáhradka rozumieme časť stavebného pozemku, ktorá sa nachádza medzi obytným domom a dopravnou komunikáciou, resp. chodníkom pre chodcov. Predzáhradka je vstupným priestorom, v ktorom vítame hostí, i estetickým rámcom domu, ktorým sa do istej miery pýšime okoloidúcim. Jej úlohou je spájať dom a ostatnú časť záhrady s ulicou a zároveň ich od ulice oddeliť, eliminovať nepriaznivé vonkajšie vplyvy (Osvald, 1986).

Spoločenský a regionálny vplyv, folklór, danosti regiónu, dávajú a dávajú typický vzhľad a štýl tvorbe predzáhradiek. Hoci predzáhradka je súčasťou pozemku, na ktorom stojí obytný dom a z majetkovo - právneho hľadiska je vlastníctvom majiteľa domu, opticky pôsobí ako súčasť uličného priestoru, ktorý je verejným miestom a takto to aj vnímame (Osvald, 1986).

Predzáhradky sú v našich sídelných podmienkach vo väčšine prípadov nedoceneným záhradným útvarom. Vypĺňajú predpísanú vzdialenosť domu od ulice. Táto plocha je považovaná za výhradne súkromnú, nepočíta sa s ňou pri vytváraní verejného uličného priestoru. Preto ulice

nemôžu byť uceleným priestorom, v ktorom sa jednotlivé zložky vzájomne dopĺňajú. Jednotlivé predzáhradky majú výtvarný vzťah iba k jednotlivým stavbám, ale nie k uličnému priestoru ako k celku. Požiadavka na túto širšiu pôsobnosť predzáhradiek vyplýva zo skutočnosti, že ulice sú najfrekventovanejšie časti každej obce. Ich celkový stav pôsobí na psychický aj fyzický stav obyvateľov. Uličné priestory vrátane predzáhradiek predstavujú v celo sídelnej bilancii plôch významný plošný útvar (Mareček, 1992).

Individuálne usporiadanie predzáhradky môže nepriaznivo ovplyvniť celkovú tvárnosť ulice. Ak sú pred jedným domom okrasné stromy, pred druhým kvetinové záhony a pred ďalším len trávnik, tak ani jednotne prevedené oplotenie jednotnosť nenavodí. Rôznorodá výstavba rodinných domov, dodatočné budovanie garáží a prístreškov, spojené s individuálne riešenými predzáhradkami a oplotením spolu s početnými stĺpmi elektrického vedenia a osvetlenia, má za následok celkovo neusporiadaný vzhľad ulíc (Osvald, 1986).

Práve zeleň predzáhradiek spolu s verejnou uličnou zeleňou môže túto roztrieštenosť odstrániť, zakryť rozličné stavebné a technické chyby a celú ulicu z hľadiska širšieho architektonického pohľadu zjednotiť. Toto zjednotenie možno dosiahnuť použitím určitého typu výsadby pre celú riešenú časť ulice, opakovaním niektorých drevín, použitím jednotného oplotenia alebo jeho odstránením vôbec.

Obr. 7 Riešenie predzáhradky bez oplotenia

Obr. 8 Riešenie predzáhradky s oplotením
(Rózová, 2003).

1.9.1 Funkcie predzáhradky

Predzáhradka plní väčšinou niekoľko funkcií naraz, k vlastnému riešeniu pristupujeme potom podľa toho, ktorú funkciu považujeme za najdôležitejšiu a jej podriadime usporiadanie predzáhradky.

Pri predzáhradke, ktorá má prevažne okrasnú, dekoratívnu funkciu je riešenie zelene relatívne najjednoduchšie. Treba „iba“ zvoliť esteticky vhodný spôsob úpravy, uskutočniť výber

zodpovedajúcich rastlín a podľa platných estetických princípov ich zostaviť do záhradnej kompozície, ktorá bude vhodným doplnkom architektúry obytného domu.

Iné požiadavky sa kladú na riešenie zelene v predzáhradke, ktorá má izolovať dom od nepriaznivých vplyvov cestnej premávky. V tomto prípade treba v predzáhradke vybudovať hustú a relatívne vysokú ochrannú kulisu, situovanú čo najbližšie k zdroju znečistenia. Na tento účel sú vhodné najmä dreviny, ktoré vytvárajú husté, kompaktné porasty, znesú hustejší spon, sú odolné proti zvýšenej koncentrácii exhalátov a posypovej soli. Ak má izolačná zeleň plniť funkciu po celý rok, použijú sa na vysádzanie ihličnaté a vždyzelené dreviny. Vo veľmi silne znečistenom prostredí s vysokou prašnosťou a na zasolených pôdach sú však ihličnaté dreviny málo odolné. Hoci požiadavka na dekoratívnosť jednotlivých rastlín ustupuje pri tomto riešení predzáhradky do pozadia, má aj izolačná zeleň pôsobiť esteticky.

Ďalšou dôležitou funkciou predzáhradky je izolačná, hygienická funkcia, ktorá vystupuje do popredia najmä na frekventovaných uliciach s väčšou intenzitou automobilovej premávky. Znižujú prašnosť a otrasy vyvolané dopravou, tlmia hluk. Zeleň predzáhradky sa tiež môže podieľať na úprave mikroklimatických podmienok, najmä teploty prostredia, vlhkosti vzduchu a pomeru svetla a tieňa. Z hygienických dôvodov sa pre predzáhradku požaduje minimálna šírka 3m (Osvald, 1986).

1.9.2 Zásady pri tvorbe predzáhradiek

Z hľadiska pozitívneho vplyvu predzáhradiek na celkový stav uličného priestoru by sme mali pri ich riešení dodržiavať nasledujúce zásady (MAREČEK, 1992):

- Oplotenie by malo byť vytvorené tak, aby ulice a predzáhradky vytvárali jeden ucelený kompozičný priestor. Preto by mohlo byť oplotenie čo najnižšie, alebo ešte vhodnejšie by bolo presunutie oplatenia na úroveň stavebnej čiary, prípadne až za ňu, smerom do záhrady.
- Verejná uličná zeleň a zeleň predzáhradiek spolu s budovami a s ostatným technickým vybavením by mali vytvárať jeden logický obraz tým, že sa všetky ich tvary, farby a textúry budú vzájomne dopĺňať a vytvárať výtvarne harmonický celok. Pri určitej rôznorodosti a rozmanitosti jednotlivých budov, s ktorou musíme počítať, môže zeleň plniť funkciu určitého priestorového a zaujímavého spojovateľa. Túto spojitosť a jednotnosť môžeme dosiahnuť napr. opakovaním určitého druhu dreviny v celom uličnom priestore, jednej farby kvitnúcich rastlín, pásu trávnikapod.

- Výtvarná koncepcia jednotlivých ulíc by mala mať určitú osobitosť. Ich adresnosť by mala byť vytváraná nielen oficiálnym úradným názvom, ale aj spôsobom sadovnickej úpravy, teda určitým dominantným použitím napr. jedného druhu drevín alebo typom výsadby.
- Intenzívny nárast dopravy a s tým spojená chemizácia a technizácia prostredia komplikujú, až vylučujú z uličných priestorov napr. stromoradia. Veľké množstvo uličnej vegetácie ničí používanie posypových solí, dlhodobo znehodnocuje pôdu tak, že v dlhšom období nie je možné realizovať novú výsadbu.
- Treba dbať na vzťah vnútorného usporiadania predzáhradiek k vlastnej budove a k potrebám užívateľov. Predzáhradka by mala mať predovšetkým okrasný a reprezentačný charakter, pretože tvorí vstup do obydla.

1.10 Zeleň v predzáhradke

1.10.1 Listnaté dreviny

V porovnaní s ihličnatými a vždyzelenými drevinami sú v priebehu roka oveľa premenlivejšie. Je to dané nielen každoročným opadom listov, ale aj rozsiahlymi zmenami či už pri kvitnutí na jar, alebo na jesenným sfarbením listov niektorých druhov. Je samozrejmé, že do predzáhradky vysádzame len nízke a stredne vysoké dreviny.

Prvú skupinu tvoria dreviny, ktorých hlavná okrasná hodnota spočíva v bohatom kvitnutí. Podmienkou bohatého kvitnutia je umiestnenie na slnečnom stanovišti, a pretože sú to väčšinou stredne veľké až väčšie dreviny, sú vhodné iba do väčších predzáhradok (Osvald, 1986). Patri sem napr.: *Weigela hybrida*, *Forsythia intermedia*, *Kerria japonica*, *Magnolia stellata*, *Spiraea vanhouttei*, *Tamarix*, *Malus*, *Prunus*, *Ribes sanguineum*.

Druhou skupinou sú dreviny okrasné okrem kvetu najmä výrazne sfarbenými plodmi. Z tejto skupiny používame napríklad: *Sorbus aucuparia*, *Berberis thunbergii*, *Cotoneaster horizontalis*, *Hippophae rhamnoides*.

Z ostatných listnatých drevín okrasných najmä listami, prípadne sfarbením kôry treba spomenúť: *Acer palmatum*, *Betula pendula*, *Cotinus coggygria*, *Ligustrum vulgare* (Osvald, 1986).

1.10.2 Ihličnaté dreviny

Ihličnaté dreviny majú veľký význam pri dotváraní sadovnickeho detailu pri vysádzaní predzáhradiek. Pravidelný tvar a sýtozelená farba vytvárajú vhodný kontrast nepravidelne rastúcim listnatým stromov a krom a iným okrasným rastlinám (Vreštiak, Osvald, 1994).

Ich najvýznamnejším charakteristickým znakom je stálosť olistenia, z čoho vyplýva, že pôsobia rovnakým, nemeniacim sa dojmom v podstate počas celého roka. Ďalšou významnou

vlastnosťou ihličnanov je variabilita ich tvaru a farby. Z toho vyplýva všestrannosť a rozmanitosť ich použitia v predzáhradke.

Ihličnaté dreviny si vyžadujú oveľa premyslenejšie a citlivejšie umiestnenie ako listnaté dreviny a kvetiny. Zo širokého sortimentu spomenieme niekoľko rodov a druhov: *Chamaecyparis lawsoniana*, *Ch. pisifera* 'Nana', *Juniperus chinensis*, *J. chinensis* 'Pfitzeriana Aurea', *J. communis*, *Picea glauca* 'Conica', *P. pungens* 'Glauc Globosa', *Pinus. mugo*, *P. pumila*, *Taxus baccata* 'Fastigiata', *T. cuspidata* 'Nana', *Thuja. occidentalis* 'Globosa', *T. occidentalis* 'Smaragd'.

1.10.3 Vždyzelené dreviny

Sú to prevažne guľovito až plazivo rastúce kry, ktoré výborne kontrastujú s kužeľovito a stĺpovito rastúcimi ihličnanmi. Na rozdiel od ihličnanov majú v priebehu roka premenlivejší ráz, čo spôsobujú buď kvety, alebo násada nápadne sfarbených plodov. Podobne ako ihličnany znesú mierne zatienené stanovište, sú odolné proti exhalátom a nemali by chýbať v žiadnej predzáhradke (Osvald, 1986). Do tejto skupiny môžeme zaradiť napríklad: *Berberis buxifolia* 'Nana', *B. julianae*, *Cotoneaster dammeri*, *Euonymus fortunei*, *Ilex aquifolium*, *Lonicera.pileata*, *Pyracantha coccinea*, *Viburnum rhytidophyllum* a taktiež vresoviskové rastliny ako napr.: *Calluna*, *Erica*, *Anromeda*, *Kalmia*, *Vaccinium*. Ďalšou významnou skupinou vždyzelených rastlín je spoločenstvo *Rhododendron*.

1.10.4 Popínané dreviny

Majú v záhradných úpravách predovšetkým okrasný význam- oživujú a spestrujú strohé a chladné pôsobiace ploty, múry, pergoly, fasády objektov a iné. Na svoj rast potrebujú oporu, ktorou najčastejšie býva pergola, stena domu a iné. Oporu volíme podľa spôsobu popínania sa: vlastné popínané, úponkaté, liany, ovíjajúce rastliny. Zo širokého sortimentu sú najviac používané tieto druhy: *Wisteria sinensa*, *Campsis radicans*, *Clematis hybrida*, *Lonicera*, *Hedera*, *Parthenocissus*, *Fallopia baldschnanica*.

1.10.5 Cibul'ové a hľuznaté kvetiny

Niektoré cibul'oviny netreba každý rok po odkvitnutí vyberať z pôdy a presádzať na iné miesto, môžeme ich ponechať viac rokov na tom istom mieste bez toho, aby utrpela ich schopnosť kvitnúť. Práve tieto cibul'ové a hľuznaté kvetiny majú charakter trvaliek, sú na pestovanie v predzáhradke najvhodnejšie. Hlavným obdobím kvitnutia je jar. Nepříjemnou vlastnosťou je, že po odkvitnutí vednú a zaťahujú listy, čím vznikajú na ploche nepekne holé miesta.

1.10.6 Letničky

Letničky sa dajú v záhrade použiť, napr. ako podsadba mladých krov, ktoré rýchlo rastú do výšky, alebo k oživeniu popredia zmiešaného záhona. Môžu sa tiež vysadzovať do hýrivých farebných zmesí alebo niekam presadiť, aby sa záhrada hodila k vidieckej budove. Väčšina letničiek kvitne len veľmi krátku dobu. Ich využitie v predzáhradke sprevádza niekoľko nevýhod. Výsadby letničiek treba každoročne obnovovať, ďalej vznikajú problémy s predpestovaním (Brookes, 1984).

1.10.7 Trvalky

Ich charakteristickým znakom je, že vďaka odolnosti proti mrazom vydržia na jednom stanovišti niekoľko rokov. Sú skupinou rastlín, ktorých kvety sú v lete trvalým zdrojom farby. Niekoľko z nich je stále zelených. Väčšina trvaliek sa dá ľahko pestovať a niektoré sú vhodné pre každé stanovište aj podmienky (Osvald, 1986).

Ďalšou významnou vlastnosťou trvaliek je rozmanitosť tvaru, výšky, farby kvetov a obdobia kvitnutia jednotlivých druhov a ich variet. Uplatnenia trvaliek v predzáhradke je naozaj všestranné. Dobré sa uplatnia ako doplnok listnatých a ihličnatých drevín. Celú úpravu predzáhradky možno realizovať takmer výhradne trvalkami. Vhodnou kombináciou rozličných druhov a kultivarov možno dosiahnuť premenlivosť a zabezpečiť kvitnutie tejto partie po celé vegetačné obdobie. Pri výbere trvaliek posudzujeme najprv ich veľkosť a tvar, a až potom farbu (Brookes, 1984).

1.10.8 Trávy

Okrasné trávy možno veľmi dobre kombinovať s ihličnatými, vždyzelenými a listnatými drevinami, okrasnými plodmi, vresoviskovými rastlinami a trvalkami. Nepestujú sa pre farebnosť, ale naopak pre jemné tiene zelenej, modrozelenej, sivomodrej, žltej, ružovej, ďalej pre vzdušný a jemný vzhľad pre mimoriadnu krásu súkvetia niektorých druhov (Osvald, 1986).

Z veľkého počtu okrasných tráv podľa Osvalda ich delíme do troch skupín. Prvú skupinu tvoria nízke trávy, vysoké 0,2 m, ktorých hlavným zástupcom sú kostravy hlavne *Festuca glauca*, *Festuca scoparia*. Druhú skupinu tvoria stredne vysoké trávy, dorastajúce do výšky 0,4-0,6 m. Patria sem napríklad *Deschampsia caespitosa*, *Pennisetum alopecuroides*. Do tretej skupiny patria vysoké trávy, ktoré dosahujú výšku nad 1,5 m a stávajú sa tak významnejšou dominantou priestoru. Sem patria hlavne *Miscanthus sacchariflorus*, *Miscanthus sinensis*, *Cortaderia selloana*.

1.10.9 Trávník

Trávník patrí medzi základné prvky sadovníckych úprav. Vyvoláva pocity stability a istoty pôsobí ukludňujúcim dojmom, preto by nemal chýbať ani v jednej predzáhradke. Nemôže zaberat' celú plochu predzáhradky, taká úprava by bola fádna, je však nepostrádateľný faktor, ktorý svojou príjemnou zelenou farbou zjednocuje všetky rastlinné výsadby do jedného celku.

Plocha trávníka má byť celistvá, neprerušujeme ju výsadbami rastlín ani umiestňovaním technických prvkov, ktoré sťažujú až znemožňujú využitie mechanizácie pri údržbe trávníka (Osvald, 1986).

1.10.10 Úžitková zeleň

V niektorých okresoch SR sa môžeme stretnúť s využitím predzáhradky na pestovanie zeleniny, ovocia alebo viniča. Je samozrejmé, že v domoch na vidieku možno tolerovať v predzáhradke pekný ovocný strom, ktorý poteší peknými kvetmi, ovocím, poskytne žiaduci tieň, no v žiadnom prípade nie umiestnenie vinohradu alebo dokonca fóliového krytu.

1.11 Súčasti uličného priestoru

Uličná zeleň

Charakter niektorých ulíc udáva pouličné stromoradie, ktoré je akýmsi jednotiacim prvkom ulice. Verejná uličná zeleň môže byť určitou priestorovou spojnicou, ktorá pomocou vysadeného druhu dreviny spája celú ulicu do jednotného sadovníckeho celku. Treba si však uvedomiť, že vysoké stromy so širokými korunami môžu znemožniť pestovanie slnkomilných rastlín v prilahlých predzáhradkách. Nakoľko pouličná zeleň je intenzívnejšie vystavená nepriaznivým vplyvom ulice, ako napr. solenie vozoviek v zime, ušľapávanie pôdy a pod., tento problém sa dá riešiť výsadbou vo forme voľných skupín rovnakého druhu drevín posunutých do predzáhradiek, tým že by sme použili jeden druh dreviny, ktorý by sa opakoval v jednotlivých predzáhradkách, vznikol by tak jednotný charakter ulice.

Prístupové cesty a spevnené plochy

Spevnené plochy majú v predzáhradke zaberat' čo najmenšiu plochu, preto cestami a chodníkmi spájame len tie najdôležitejšie miesta. Cesty majú byť čo najkratšie, preto je vhodné ak garáž je súčasťou obytného domu, prípadne môže byť vysunutá bližšie k ulici.

Spojovacie cesty a chodníky nemajú viesť stredom predzáhradky, pretože rozdeľujú pomerne úzku plochu predzáhradky na dva alebo viac ešte užších pásov, ktoré možno veľmi ťažko využiť. Pri budovaní chodníkov, ciest, schodov a iných spevnených plôch v predzáhradke používame na povrchovú úpravu zásadne iba jeden, najviac dva druhy materiálu súčasne. Dôležité je zabezpečiť dostatočné odvodnenie spevnených plôch.

Osvetlenie

Elektrické osvetlenie vidieckeho uličného priestoru treba riešiť vhodnými nástennými alebo nízkymi stĺpovými svietidlami. Významné objekty by mali byť vo večerných a nočných hodinách osvetlené. Nesmieme zabudnúť ani na osvetlenie predzáhradky, a to na najmä pri pozemkoch, ktoré majú dlhšiu prístupovú cestu. Svietidlá môžu byť atypické a inštalované aj netradičnými spôsobmi, musia však byť zladené s architektúrou domu i predzáhradky (Osvald, 1986).

Inžinierske siete

Pod pojmom inžinierske siete rozumieme rozvod vody, elektriny, plynu, teplovodu a kanalizácie z ulice do každého obytného domu. Väčšina inžinierskych sietí je uložená v zemi a tento fakt nemožno pri plánovaní a realizovaní úprav predzáhradky ignorovať. Vzťahujú sa aj na výsadbu stromov a krov, ktorých korene by mohli narušiť alebo celkom poškodiť vedenie inžinierskych sietí. Výsadba okrasných drevín alebo technické prvky, umiestnené priamo nad vedením inžinierskych sietí, znemožňujú vykonanie potrebných opráv, rekonštrukcií alebo zásahov, nevyhnutných v prípade havárie. Priamo v trase vedenia je prístupné navrhnuť trávnik, kvetinový záhon, príp. plytko koreniace kríky. Elektrorozvody v centrách dedín jednoznačne navrhnuť podzemné, čím sa odstráni rušivý dojem z drôtov a stĺpov. Z týchto dôvodov treba ešte pred spracovaním projektu úprav predzáhradky a pred jeho realizáciou zistiť presné vedenie jednotlivých inžinierskych sietí, zakresliť ich do projektu a vytýčiť v teréne. Zanedbaním vyššie uvedených zásad vznikajú potom v praxi zbytočné havárie, ktoré majú niekedy za následok mnohotisícové škody.

2 Cieľ práce

Cieľom práce je oboznámenie sa s architektonickými a estetickými zásadami riešenia oplotenia v predzáhradke v nadväznosti na architektúru budovy, ale hlavne na vidiecky uličný priestor. Dôležité je zviditeľniť a priblížiť problematiku oplotenia pozemkov, správne pochopiť funkciu plotov, ich vhodnosť resp. nevhodnosť v konkrétnom prostredí. Taktiež je dôležité upozorniť na výber správneho materiálu.

Obsahom diplomovej práce je zistiť súčasnú situáciu uličných priestorov. Pre danú problematiku boli vybrané modelové územia, sídla vidieckeho typu, nížinatá obec Plavecký Mikuláš, podhorská obec Valča a hornatá obec Mojtín. Pre celkové oboznámenie jednotlivých obcí bolo potrebné vykonať územné analýzy, ako napr. kompozičná analýza, funkčno-priestorová, dopravná analýza a analýza zelene. Pre všetky tri lokality bol vykonaný terénny prieskum, ktorého cieľom bolo zmapovať typy oplotenia z hľadiska použitého druhu materiálu.

V obci Plavecký Mikuláš som riešila komplexný návrh zjednotenia uličného priestoru najmä so zameraním na oplotenie a zeleň. Cieľom riešenia bolo navrhnúť uličný priestor tak, aby vytváral harmonický celok.

V neposlednom rade som hodnotila funkčnú zeleň v uličných priestoroch vo všetkých troch lokalitách.

3 Metodika

Pre dosiahnutie stanovených cieľov som zvolila nasledovný metodický postup:

- naštudovanie literatúry o danej problematike na základe dostupných zdrojov
- výber konkrétnych vidieckych sídel z rôznych oblastí Slovenska
- získavanie údajov o vybraných obci na miestnych úradoch, z mapových podkladov, z literatúry a internetu
- zmapovanie sídla, zhodnotenie a analýza jednotlivých uličných priestorov daných obcí
- vyhotovenie fotodokumentácie a na fotografiách uviesť správnosť resp. nesprávnosť použitia oplotenia
- vymedzenie záujmových častí v obci
- terénny prieskum zvolených území (zhodnotenie súčasného stavu uličných priestorov, zhodnotenie jednotlivých typov oplotenia z hľadiska materiálov)
- terénny prieskum konkrétnych uličných priestorov v obci:
 - a) Zhodnotenie súčasného stavu ulice a inventarizácia verejnej zelene podľa Machovca, ktorá bola založená na princípe bodového hodnotenia. Najvhodnejšie dreviny vykazujú hodnotu 5 bodov a 1 bod dreviny nevyhovujúce.
 - b) Hodnotenie uličnej zelene podľa metodiky Miklášovej (2004), podľa ktorej sme hodnotili funkčnosť zelene v uličnom priestore pomocou jednotlivých klasifikátorov.
- vypracovanie návrhov na dotvorenie vybraných uličných priestorov
- spracovanie všetkých textových a mapových výstupov (MS Word, MS Excel, Ms PowerPoint, AutoCad, SketchUp)

4. Vlastná práca

4.1 Valča

4.1.1 Základné údaje o obci

Kraj: Žilinský	Štatút: obec
Okres: Martin	Počet obyvateľov: 1435 k 31.12.2002
Región: Turiec	Rozloha: 3223ha
Typ územia: podhorský	Typ sídla: lineárne reťazový typ

Obec Valča je súčasťou mikroregiónu Lúčanská Malá Fatra. Obec Valča sa nachádza 10 km juhozápadne od okresného mesta Martin (vid'. výkres č.1). Stred obce sa nachádza v nadmorskej výške 477 m n. m. Najnižší bod chotára má nadmorskú výšku 426 m n. m., najvyšší 1232 m n. m.

Z klimatického hľadiska patri územie k dvom klimatickým oblastiam, oblasť hrebeňov Malej Fatry do oblasti mierne chladnej a ostatná časť do oblasti mierne teplej. Celková priemerná ročná teplota sa pohybuje od 3 do 7 stupňov Celzia. Priemerný ročný úhrn zrážok je 650 – 800 mm. Cez riešené územie preteká Valčiansky potok. Valčiansky potok je potok v dolnom Turci, v západnej časti okresu Martin. Je to ľavostranný prítok Turca, má dĺžku 11,9 km a je tokom IV. rádu.

4.1.2 Analýza súčasného stavu

Obec Valča je stredne veľké vidiecke sídlo. Napriek tomu, že Valča je koncovou dedinou (neprechádzajú ňou žiadne komunikačné ťahy vyšších radov), má relatívne výhodnú polohu – leží v blízkosti hlavných dopravných tras – cesty I/65 a železnice Vrátky – Zvolen. (vid'. výkres č.4) Od železničnej stanice je Valča vzdialená asi 3 km.

Historicky rastlý pôdorys obce možno charakterizovať ako radový, potočný s určitými nepravidelnosťami, spôsobenými prispôsobením sa prírodným podmienkam.

V historickej časti obce je pomerne zachovaná i pôvodná charakteristická zástavba – jednotraktové domy so sedlovou strechou s pozdĺžnym radením priestorov, spravidla orientované štítom do ulice. Obec ma výrazne pretiahly tvar – pozdĺžnou osou orientovanou v smere toku potoka, t.j. smerom juhovýchod – severozápad. (vid'. výkres č.2)

Občianska vybavenosť je rozptýlená väčšinou na území pôvodného jadra obce. V rámci urbanistickej štruktúry sa vytvorili verejné priestory, malé námestie v geometrickom strede obce,

priestor pri pohostinstve na dolnom konci, priestor okolo fary. Dominantu obce tvorí kostol nájdenia sv. Kríža, ranorenesančný s barokovými úpravami. Rekreačná funkcia je v intraviláne zastúpená plochami ihrísk. Mimo intravilánu, vo Valčianskej doline sa začalo s výstavbou rekreačného strediska s využitím najmä v zime. Zároveň v lokalite Hore Črním sa nachádza rozsiahla chatová zástavba. V Slovianskej doline sa nachádza záhradkárská osada Pod Bobotom (viď. výkres č.3).

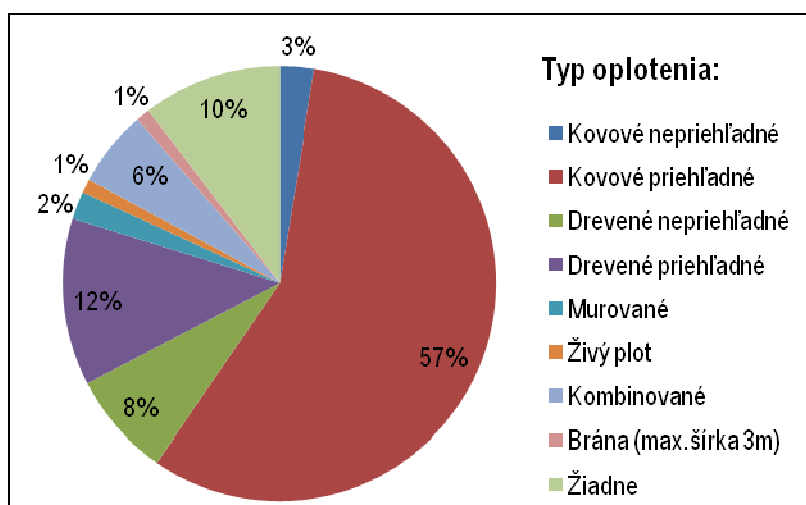
Vo vyšších polohách západne od intravilánu sa nachádzajú väčšinou smrekové lesy. Z hospodárskych drevín sú najviac zastúpené buk (44%), smrek (34%), borovica (10%), zvyšok tvoria smrekovec, jedľa a javor horský. Na južných slnených stanovištiach sa objavuje i dub.

Verejná zeleň v obci je minimálna. Uličné priestory obce sú bez akejkoľvek verejnej zelene. Nachádzajú sa tu len predzáhradky, ktoré sú oplotené. Verejná zeleň sa minimálne vyskytuje v centrálnej časti obce (viď. výkres č.5).

Oplotenie:

Pre oplotenie v tejto obci je charakteristická zmiešanina materiálov, tvarov a farieb, ktoré nie raz pôsobia gyčovito. Materiály použité na tvorbu oplotenia sú rôzne. Z 386 skúmaných objektov je najviac používaným materiálom kovové priehľadné oplotenie, drevené priehľadné oplotenie.

Tvary oplotenia sú rôzne. Sú pozvárané do rozličných foriem, tvarov a obrazcov. Oplotenie je v niektorých prípadoch tvorené základovým múrikom a ten betónovým podstavcom, na ktorom sú zaliate nosné tyče oplotenia, kde sú pripevnené samostatné plotové prvky. Medzi oplotenia rátame aj brány pre vstup do domu. Sú poväčšine z rovnakého materiálu ako oplotenie.

Graf. 1 Typy oplotenia vyskytujúce sa v obci Valča (Lahká, 2010).

4.2 Mojtín

4.2.1 Základné údaje o obci

Kraj: Trenčiansky

Štatút: obec

Okres: Púchov

Počet obyvateľov: 590 k 31.9.2007

Región: Stredné Považie

Rozloha: 10 085ha

Typ územia: horský

Typ sídla: Hromadná rozvetvená dedina

Obec Mojtín leží v chránenej krajinnej oblasti Strážovské vrchy, v blízkosti miest Považská Bystrica, Púchov a Trenčín. Nadmorská výška stredu obce je 636 m.n.m. Obec sa prvýkrát spomína z roku 1364.

Podľa klimaticko - geografických typov je klíma hodnotenej oblasti horská, mierne chladná, vlhká až veľmi vlhká s malou intenzitou teplot, a to s priemernou teplotou v januári - 4 °C až 6 °C a v júli od 16 do 17°C a s priemernými ročnými zrážkami od 800 do 900 mm.

Hlavnú hydrologickú os obce tvorí Slatinský potok. Slatinský potok je potok na strednom Považí, preteká územím okresu Púchov. Je to ľavostranný prítok Váhu, meria 11,7 km a je tokom III. rádu.

4.2.2 Analýza súčasného stavu

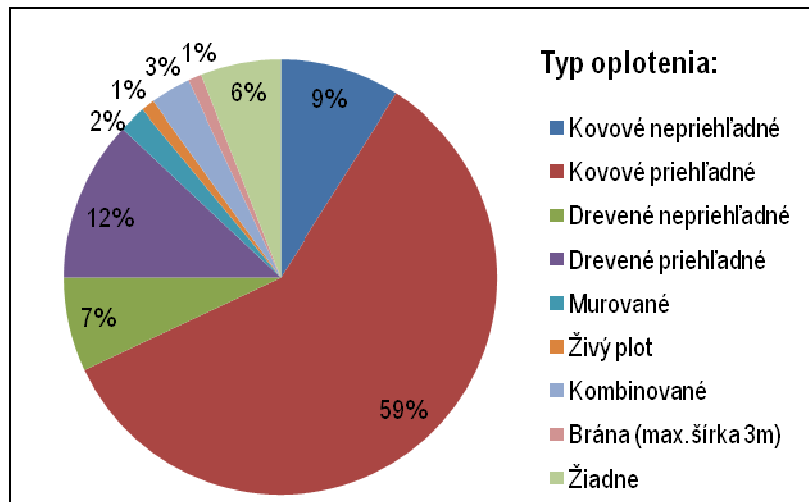
Obec Mojtín je z hľadiska lokalizácie typickou hornatou dedinou. Podľa priestorových princípov Mojtín radíme medzi lineárne zložené pôdorysné štruktúry. Ide o hromadnú rozvetvenú dedinu (viď. výkres č. 2). Hlavná kompozičná os obce smeruje zo západu na východ. Obec je koncovým sídlom. Z obce Beluša vedie do obce Mojtín cesta III. triedy (viď. výkres č.4).

Z kultúrnych pamiatok pútajú pozornosť zvyšky ľudovej zrubovej architektúry a neskoro klasicistický kostol, dominanta obce Sv. Cyrila a Metoda postavený v roku 1863. Ako centrum obce možno označiť priestor, kde je sústredená väčšina objektov občianskej vybavenosti - obecný úrad, kultúrny dom, pošta, potraviny (viď. výkres č.3).

Okolie intravilánu obce tvoria vápencové bučiny. V intraviláne obce je absencia uličnej zelene. Verejná zeleň je sústredená len v okolí kostola a v blízkosti fary. Najväčšie zastúpenie zelene v intraviláne sídla predstavujú plochy obytnej zelene (viď. výkres č.5).

Oplotenie:

Zo 140 riešených objektov malo opäť najväčšie zastúpenie kovové priehľadné oplotenie. Oplotenie z dreva sa vyskytuje 19% zastúpeným najmä v starej zástavbe obce. Starú zástavbu obce charakterizujú zvyšky ľudovej zrubovej architektúry. Takéto objekty sú oplotené dreveným oplotením. Minimálne sa vyskytujú murované oplotenie, živý plot a jednotlivo stojaca brána.

Graf. 2 Typy oplotenia vyskytujúce sa v obci Mojtín (Lahká, 2010).

4.2.3 Analýza súčasného stavu riešeného uličného priestoru

Domy sú situované v prednej časti pozemku priamo pri komunikácií, alebo majú len malú predzáhradku ohraničenú najmä kovovým priehľadným oplotením. Celkový vzhľad ulice pôsobí nejednotne pre rozmanitú architektúru objektov i pre rozdielne typy oplotenia. Takmer 100% sa vyskytuje kovové priehľadné oplotenie rôznych tvarov a farieb (viď. výkres č. 6). Jeden z objektov má priehľadný drevený latkový plot, ktorý esteticky pôsobí vzhľadom ku domu i k uličnému priestoru. Toto oplotenie som využila i v návrhu ako jeden z jednocujúcich prvkov ulice.

Cez riešený uličný priestor prechádza hlavný komunikačný ťah obce. Vozovka a chodník pre chodcov nie je žiadnym spôsobom rozlíšený, tým ulica pôsobí celkovo chaoticky. Pre nedostatok miesta je uličný priestor bez akejkoľvek verejnej zelene. Zeleň sa vyskytuje len za hranicami pozemkov, takže je tu zastúpenie len súkromnej zelene. Predzáhradky sú tvorené prevažne druhmi nižšieho vzrastu čím ulica pôsobí chladne.

4.2.4 Kompozičný zámer a architektonické riešenie

Návrh uličného priestoru v obci Mojtín sme riešili len formou štúdie. Ako zjednocujúci prvok ulice som využila drevený latkový plot, nie v celom jeho rozsahu ale len jednotlivými prvkami ako bránka, brána alebo priestor pre smetné koše. Pre nedostatok miesta pre verejnú zeleň sme hranice pozemkov a verejným priestranstvom oddelili živým plotom z druhov *Ligustrum vulgare* a *Buxus sempervirens*. Predzáhradky s dostatočným miestom pre zeleň odporúčam vysadiť okrasné druhy stromov. Tým sa celá ulica zazelení. Chodník pre chodcov je navrhnutý z dlažby a od vozovky je oddelený obrubníkom.

4.3 Plavecký Mikuláš

4.3.1 Základné údaje o obci

Kraj: Bratislavský

Štatút: obec

Okres: Malacky

Počet obyvateľov: 708 k 12.3.2008

Región: Záhorie

Rozloha obce: 2672ha

Typ územia: nížinný

Typ sídla: lineárne reťazový typ

Obec Plavecký Mikuláš sa nachádza 25 km od okresného mesta Malacky. Plavecký Mikuláš leží v dvoch malokarpatských dolinách: Mokrej a Suche. Podľa geomorfologického členenia územia Slovenska je zaradené do Borskej nížiny v Záhorskej nížine. Nadmorská výška v obci je 257 m. n. m. Na území okresu sa nachádzajú dve chránené krajinné oblasti CHKO Malé Karpaty a CHKO Záhorie. Z hľadiska prírodných podmienok prevažná časť územia okresu patrí do teplej a mierne suchej oblasti. Priemerná ročná teplota je vyše 9°C. Priemerná januárová teplota predstavuje -1°C a júlová +20°C. Ročný úhrn zrážok predstavuje 600 - 650 mm.

Pozdĺž celej obce preteká potok, ktorý volajú Starý potok. Starý potok sa v Senici vlieva do Maliny. Je tokom IV. rádu.

4.3.2 Analýza súčasného stavu

Obec Plavecký Mikuláš je typicky nížinatou dedinou. Podľa veľkosti je obec stredne veľké vidiecke sídlo. Plavecký Mikuláš je koncovou dedinou, neprechádzajú ňou žiadne komunikačné ťahy vyšších radov (viď. výkres č.4). Od železničnej stanice je Plavecký Mikuláš vzdialený asi 8 km.

Prícestnú radovú zástavbu obce vytvárajú jednostranne pozdĺžne, do hĺbky parciel zastavované dvory. V historickej časti obce je pomerne zachovaná i pôvodná architektúra, typické roľnícke usadlosti západného Slovenka. Charakter zástavby tejto hromadnej dediny určuje mierne zvlnená cestná os. Obec sa rozvinula na urbanistickej osnove prícestného sídla s pravidelnou, pomerne úzkou parceláciou kolmou na cestu a rozloženou po oboch jej stranách (viď. výkres č.2).

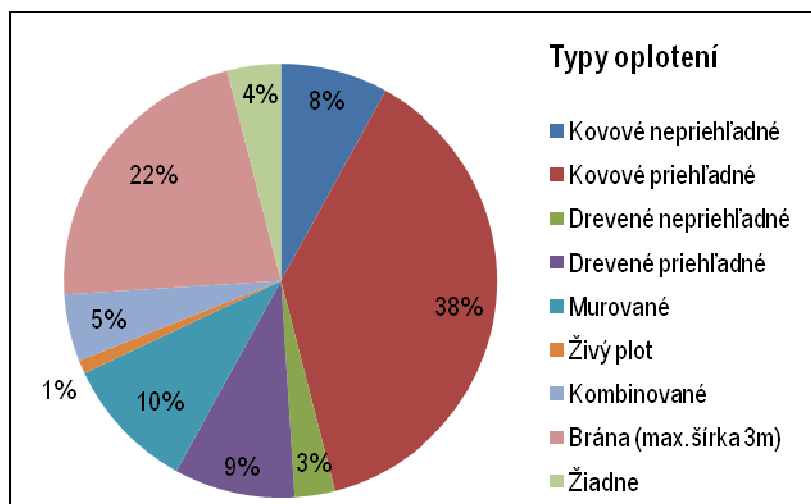
Uprostred sídla sa cesta rozširuje do elipsovitého tvaru námestia. Tu je situovaná architektonická a historická dominanta dediny kostol nájdenia sv. Kríža, ranorenesančný s barokovými úpravami. Ďalšia dominanta obce je farský kostol sv. Mikuláša, ktorý tvorí jedinečnú dominantu, veľmi citlivo vkomponovanú do prírodného prostredia. Celý objekt sa vypína nad okolím. Predstavuje hodnotný príklad renesančnej sakrálnej architektúry obranného charakteru.

Občianska vybavenosť je rozptýlená väčšinou na území pôvodného jadra obce. Nachádza sa tu obecný úrad, potraviny, pohostinstvo a hasičská zbrojnica. Centrálna časť obce je v súčasnosti vo veľmi dobrom stave. Centrálna časť obce bola v roku 2008 zrekonštruovaná. Nachádza sa tu novo vybudovaná komunikácia, dlažba i mobiliár. Rekreačná funkcia je v intraviláne zastúpená plochou futbalového ihriska (viď. výkres č.3).

Vo vyšších polohách západne od intravilánu sa nachádzajú väčšinou borovicové lesy. Verejná zeleň je pomerne vo veľkom zastúpení. Uličné priestory lemujú aleje ovocných stromov, skupiny krov a upravené predzáhradky väčšinou oplotené. I v centrálnej časti obce sa nachádzajú dlhoveké lipy (viď. výkres č.5).

Oplotenie:

V obci Plavecký Mikuláš má taktiež ako v predchádzajúcich riešených lokalitách najväčšie zastúpenie kovové priehľadné oplotenie – 38% , avšak nie takým vysokým percentom ako to bolo v hornatej obci Mojtín – 59%. Obec svojou charakteristickou zástavbou, úzke, dlhé parcely, taktiež dlhé obdĺžnikové domy kratšou stranou orientovanou do ulice spôsobuje, že jednotlivé rodinné domy sú od seba vzdialené cca 5 metrov. Táto vzdialenosť tvorí nepriehľadná kovová brána, ktorá tvorí druhé najväčšie zastúpenie oplotení v obci. Aj napriek tomu, že Plavecký Mikuláš sa nachádza na Záhorskej nížine, kde je zastúpenie živých plotov pomerne väčšie ako v podhorských a horských oblastiach, tento typ oplotenia sa tu takmer nenachádza.

Graf 3 Typy oplotenia vyskytujúce sa v obci Plavecký Mikuláš (Lahká, 2010).

4.3.3 Analýza súčasného stavu riešeného uličného priestoru

Riešené územie sa nachádza v tesnej blízkosti centra obce. Architektúra objektov pozostáva najmä z typicky roľníckych usadlostí. Domy stavané pôvodne z nepálenej tehly sú

prízemné, pozdĺžne a krátkou čelnou fasádou so sedlovými strechami orientované do ulice. Priečelie domu zdobí dekoratívne a členité murované štíty. Fasády členia jednoduché ozdobné šambrány okolo okien. Pre jednotnú architektúru rodinných domov typickú pre vidiecky priestor pôsobí uličný priestor takmer jednotne. Úzke, dlhé parcely, taktiež dlhé obdĺžnikové domy kratšou stranou orientovanou do ulice, je uličný priestor tvorený úplne inými pravidlami ako v predchádzajúcich dvoch obciach. Tento princíp usporiadania parciel spôsobuje, že jednotlivé rodinné domy sú od seba vzdialené cca 5 metrov. Táto vzdialenosť tvorí nepriehľadnú kovovú bránu. Kovové brány sú pomerne zanedbané. Predzáhradky nie sú oplatené, tvoria súčasť uličného priestoru. V riešenom území sa v súčasnosti nenachádza žiadny mobiliár. Pre podrobnejšiu charakteristiku územia viď. výkres č. 8.

4.3.3.1 Súčasný stav uličnej zelene

Medzi zástavbou rodinných domov a vozovkou je dostatočne široký zelený pás verejnej zelene. Nachádzajú sa tu ovocné stromy väčšinou staré, v zlom stave, vhodné na asanáciu. Avšak mnohé stromy i keď sú staré, sú vo veľmi dobrom zdravotnom stave, a preto majú vysokú sadovnícku hodnotu.

Na lokalite bola uskutočnená inventarizácia zelene mimo vegetačného obdobia v marci 2010 a vytvorená základná inventarizácia drevín. V celom riešenom území sa nachádza 42ks porastov s najväčším zastúpením ovocných stromov. Iba okrajovo sú zastúpené ihličnaté porasty. Kry tvoria 40% z celkového zastúpenia drevín v počte 17ks. Na základe vypracovanej inventarizácie zelene a následnej prebiecky porastov vznikol podklad na nové koncepčné riešenie plochy. Jednotlivé stromy boli zakreslené do výkresu č.8 – Súčasný stav.

Na základe terénnych údajov bola stanovená spoločenská hodnota drevín určených na výrub v zmysle zákona č. 543/2002 Z.z. o ochrane prírody a krajiny a Vyhlášky MŽP SR č. 24/2003 Z.z., ktorou sa vykonáva zákon č. 543/2002 Z.z. o ochrane prírody a krajiny.

V zmysle Zákona Zákon č. 543/2002 Z.z. o ochrane prírody a krajiny a Vyhlášky č. 24/2003 Ministerstva životného prostredia, ktorou sa vykonáva Zákon o ochrane prírody a krajiny § 47 ods. 4a) sa súhlas na výrub dreviny nevyžaduje na stromy s obvodom kmeňa do 40 cm meraným vo výške 130 cm nad zemou. Vo všeobecnosti sa zakazuje poškodzovať a ničiť dreviny. Na výrub drevín sa v zmysle §46 až 49 Zákona č. 543/2002 Z.z. o ochrane prírody a krajiny vyžaduje súhlas orgánu ochrany prírody. Navrhnuté výruby stromov súvisia s ich zdravotným stavom, alebo s ich perspektívou rastu na danom území. Z tohto dôvodu sú navrhované opatrenia nutné pri rekonštrukcii verejného priestoru.

KRY

ČÍSLO DREVINY	TAXONOMICKÉ URČENIE	VÝMERA (m ²)	VÝŠKA DREVINY (m)	ŠÍRKA DREVINY (m)	VEK	SADOVNICKÁ HODNOTA	POZNÁMKA	SPOLOČENSKÁ HODNOTA UPR. (€)
1.	<i>Juniperus chinensis</i> L.	1,5	0,5	0,75	10	4		7
2.	<i>Juniperus chinensis</i> L.	1,5	0,5	0,75	10	4		7
3.	<i>Spiraea x vanhouttei</i> (Briot.) Zab.	1,5	1	0,75	10	3	SK	4
4.	<i>Rosa canina</i> L.	3,5	0,5	2	10	3	SK	27
5.	<i>Rosa canina</i> L.	0,25	0,5	0,5	10	4	SK	4
6.	<i>Syringa vulgaris</i> L.	0,25	1	0,5	10	3		4
7.	<i>Aucuba japonica</i> Thunb.	0,25	1	0,5	10	2		2
8.	<i>Rosa canina</i> L.	0,25	0,5	0,5	10	3	SK	3
9.	<i>Rosa canina</i> L.	0,25	0,5	0,5	10	3		3
10.	<i>Juniperus chinensis</i> L.	15	1,5	5	40	5		160
11.	<i>Spiraea x vanhouttei</i> (Briot.) Zab.	1	1	1	10	4	SK	4
12.	<i>Spiraea x vanhouttei</i> (Briot.) Zab.	2	1,5	1,5	10	4	SK	4
13.	<i>Spiraea x vanhouttei</i> (Briot.) Zab.	2	1,5	1,5	10	2		4
14.	<i>Spiraea x vanhouttei</i> (Briot.) Zab.	4	1,5	2	10	4		43
15.	<i>Hibiscus syriacus</i> L.	1	1	1	10	4		4
16.	<i>Hibiscus syriacus</i> L.	1	1	1	10	4		4
17.	<i>Hibiscus syriacus</i> L.	1,5	1	1	10	1		4
SPOLU								288 €
CELKOVÁ SUMA SPOLU (STROMY+KRY)								3222 €

Vysvetlivky k inventarizačnej tabuľke:

Číslo dreviny - poradové číslo exempláru podľa výkresu č.8- Súčasný stav

Taxonomické určenie – latinský názov dreviny, uvedený je druh, prípadne kultivar

Výška stromu – bola zisťovaná odhadom v metroch

Priemer koruny - bol zisťovaný krokovaním, údaje sú uvedené v metroch

Priemer kmeňa – bol vypočítaný podľa vzorca obvod kmeňa/p, hodnota je potrebná na určenie ceny výrubu dreviny pri vyhotovení rozpočtu .

Obvod kmeňa - bol nameraný v cm a je zaokrúhlený, hodnota je potrebná na určenie spoločenskej hodnoty

Vek – bol zisťovaný odhadom a zaokrúhlený

Sadovnícka hodnota – podľa metodiky Machovca (1987), kde je použitá nasledovná stupnica:

5bodov – najhodnotnejšie dreviny

4 body – veľmi hodnotné dreviny

3 body – dreviny priemernej hodnoty

2 body – dreviny podpriemernej hodnoty

1 bod – dreviny nevyhovujúce

Poznámka - obsahuje informácie, ktoré sú potrebné na dotvorenie celkovej charakteristiky

použité skratky:	N -	naklonený
	CO -	čiasťočne odumretý strom
	1SK -	jednostranná, asymetrická koruna
	SK -	suché konáre
	DK -	dutiny v kmeni
	PK -	polámané konáre
	P -	potlačený iným jedincom
	DV -	dvoj kmeň
	ZV -	zrezaný vrchol

Spoločenská hodnota drevín - pri výpočte spoločenskej hodnoty bol použitý:

- prirážkový index 0,4 - drevina ťažko poškodená v rozsahu nad 60%
- prirážkový index 0,6 - drevina so stredným poškodením v rozsahu 26-60%
- prirážkový index 0,8 - drevina so slabým stupňom poškodenia v rozsahu 11-25%
- prirážkový index 0,9 - krátkoveké dreviny
- prirážkový index 1,1 - dlhoveké dreviny
- prirážkový index 1,4 – drevina, ktorá je súčasťou stromoradia, historických jadier miest a centrálnych mestských zón

4.3.4 Kompozičný zámer a architektonické riešenie

Predmetom riešenia zelene je verejná zeleň uličného priestoru obce s pokračovaním v zelených pásoch až smerom ku kostolu. Uličný priestor s navrhnutými komunikáciami vytvorili zelené plochy, ktoré sú súčasťou nového riešenia. Veľká zelená plocha vznikla v centrálnom priestore. Nachádza sa tu pergola, ktorá robí intimitu, chráni pred slnečným prostredím a vytvára príjemné prostredie pre oddych. Spevnená plocha v tomto priestore je v tvare obdĺžnika. V tomto priestore sú umiestnené lavičky, situované bližšie ku chodníku s osvetlením v dlažbe, čím sa tento priestor stáva zaujímavý i vo večerných hodinách. Od obecnej komunikácie, ktorá pokračuje smerom ku kostolu je ponechaná zelená alej. Chodník po oboch stranách cesty je riešený novou dlažbou až ku kostolu. Navrhovaná krovitá vegetácia s kombináciou s trvalkami je situovaná ku chodníku, jednak , aby sa efekt a pôžitok zelene dostal do bližšieho kontaktu s návštevníkmi.

Vybudovaním súvislých pásov z trvaliek v neoplotených predzáhradkách, bude pôsobiť zjednocujúco, rôznorodosť stromových porastov sa pohľadovo zníži a celý uličný priestor bude pôsobiť jednotne. Ovocné stromy sú ponechané na dožitie a postupným odstraňovaním budú nahrádzané kvalitnejším porastom. Riešením uličného priestoru až ku kostolu sa naviaže na už upravený priestor pri kostole.

V rámci riešenia uličného priestoru je navrhnuté pozdĺžne parkovacie miesta popri cestnej komunikácii. Parkovacie miesta s počtom 6 má rozmer 6 x 2m. Predeľ medzi parkovacou plochou a verejnou zeleňou je riešený parkovým sivým obrubníkom. Predeľ medzi vozovkou a verejnou zeleňou je taktiež riešený obrubníkom bledo sivej farby.

Aby uličný priestor bol kompletne zjednotený navrhujem zmeniť kovové nepriehľadné brány, ktoré oddeľuje jednotlivé rodinné domy. Je pomerne zanedbané, hrdzavé, rôznej farby a tvarov. Navrhované oplotenie je priehľadné drevené latové. Pre podrobnejšiu charakteristiku vid' výkres č. 9.

4.3.4.1 Návrh druhovej skladby drevín

Navrhovaný druhový sortiment rešpektuje klimatické, pôdne podmienky a vidiecky charakter úpravy. Zastúpený je listnatými, vždyzelenými drevinami a trvankami. Navrhované plochy zelene rámujú a zdôrazňujú výrazné kompozičné a dominantné prvky, maskujú nežiaduce pohľady a izolujú miestnu komunikáciu od zástavby domov.

Pri sadovníckom návrhu som sa zamerala na obnovu stromoradia v riešenom uličnom priestore, pretože pôvodné stromy boli prestarnuté a nebezpečné. Náhrada za pôvodné ovocné stromy sa skladá z druhov ako *Pyrus communis* 'Beech Hill', *Betula pendula*, *Tilia cordata* 'Erecta', aby sa zachoval pôvodný ráz obce. Navrhované stromy som umiestnila aj pri parkovacích plochách a v blízkosti posedenia, odčleňujú priestor, ale netvorí nepriehľadnú bariéru. Preto súčasťou výsadby je aj krovitá vegetácia pozostávajúca z druhov *Buddleia davidii*, *Cornus alba* 'Sibirica', *Cornus stolonifera* 'Flaviramea', *Potentilla fruticosa*.

Predzáhradky rodinných domov sú aj v súčasnom stave neoplotené a tvoria súčasť uličného priestoru. Pri každom dome odporúčam výsadbu trvaliek len z jedného druhu, ktoré sa pri každom dome obmieňajú, či už farebnosťou kvetov alebo svojou textúrou. Lemujúce pásy kvitnúcich trvaliek bude dominantou a vysokou estetickou časťou uličného priestoru. Zároveň je to jeden z zjednocujúcich prvkov ulice. Druhové zloženie záhonov pozostáva z druhov *Rudbeckia speciosa*, *Lavandula angustifolia*, *Helenium autumnale*, *Sedum spectabile*, *Echinacea purpurea* 'Magnus', *Leucanthemum maximum* 'Polaris'.

Dôležitú úlohu v návrhu zohrávajú aj popínavé rastliny, ktoré svojim vzhľadom príjemne spestria drevenú konštrukciu pergole. Zároveň vytvárajú potrebný tieň v horúcich letných mesiacoch. Pre bližšie osadenie drevín vid'. výkres č. 11.

Zoznam navrhovaných drevín

1. *Betula pendula* Roth. / 6ks
2. *Pyrus communis* 'Beech Hill' L. / 3ks
3. *Tilia cordata* 'Erecta' Mill. / 3ks
4. *Buddleia davidii* Franch. / 1ks
5. *Cornus alba* 'Sibirica' L. / 3ks
6. *Cornus stolonifera* 'Flaviramea' L. / 3ks
7. *Potentilla fruticosa* L. / 8ks
8. *Ligustrum vulgare* L. / 40ks
9. *Buxus sempervirens* L. / 40ks
10. *Hedera helix* L. / 4ks
11. *Clematis x jackmanii* T.Moore / 5ks
12. *Rudbeckia speciosa* / 25ks
13. *Lavandula angustifolia* / 63ks
14. *Helenium autumnale* / 50ks
15. *Sedum spectabile* / 74ks
16. *Echinacea purpurea* 'Magnus' / 32ks
17. *Leucaethenum maximum* 'Polaris' / 47ks

☐ Čísla drevín zodpovedajú číslam, ktoré sú použité v osadzovacom pláne (vid'. výkres č. 11)

4.3.4.2 Návrh mobiliáru

Navrhovaný mobiliár svojim vzhľadom a materiálom korešponduje s mobiliárom v centrálnej časti obce. Mobiliár v riešenej časti obce predstavujú parkové lavice, smetné koše a drevená pergola. Parkové lavice v počte 4 sú umiestnené v centrálnej časti pod pergolou. Ich umiestnenie umožňuje výhľad do celého diania v centra obce. Zároveň sú izolované od bezprostredného kontaktu automobilovej dopravy. Lavičky sú kotvené do dlažby. Ich nosná konštrukcia je zinkovaná oceľ. Sedadlo tvoria dosky z masívneho dreva, ktoré sú spojené s nosnou konštrukciou. Smetné koše v počte 4 sú navrhované v celom riešenom uličnom priestore. Z toho 2 je v tesnej blízkosti „sedenia pod „pergolou“. Kostra koša je tvorená z pozinkovaného plechu a výplň tvoria drevené časti. Kotvenie je do betónovej pätky. Drevená

pergola je obdĺžnikového tvaru a celá konštrukcia pozostáva z masívneho dreva. Ukotvenie je do podkladu. Podrobnejšie vypracovanie vid' výkres č. 12.

4.3.4.3 Návrh dlažby

Navrhovaný stav územia predstavuje i rekonštrukciu spevnených plôch. Chodník medzi predzáhradkami a zeleným pásom uličnej zelene je navrhnutý z dlažby firmy Semmelrock – La línia béžovej farby. Šírka chodníka je 1,5 m. Okraje chodníka lemuje parkový obrubník tmavšej sivej farby. Druhý typ dlažby je použitý na parkovacie plochy taktiež firmy Semmelrock – Pastella. Vozovku a zelený pás uličnej zelene oddeľuje parkový obrubník bledo sivej farby. Tieto obrubníky sú mierne vyvýšené. Spôsob uloženia dlažby a podrobný popis tvárnic vid' výkres č. 13.

4.3.4.4 Návrh oplotenia

Riešené územie sa javí ako vhodné pre umiestnenie navrhovaného oplotenia. A to najmä pre terajší stav oplotenia v danej lokalite. Oplotenie je nevyhovujúce a to najmä z hľadiska materiálového zloženia, vzťahu k architektúre rodinného domu, výšky oplotenia, preto tento uličný priestor rôznorodosťou v oplotení nepôsobí harmonicky ako celok. Navrhovaným oplotením sa dosiahne zjednotenie oplotenia vzhľadom na jednotlivé rodinné domy ale aj jednoducho scelí uličný priestor. Oplotenie obsahuje prvky vychádzajúce z architektúry typickej pre danú oblasť. Použitý materiál pre všetky prvky oplotenia ako sú: brána, bránka a jednotlivé časti oplotenia sú navrhnuté z dreva. Podrobnejšie vypracovanie vid' výkres č. 14, 15, 16.

4.3.4.5 Výkaz, výmer a súpis materiálu

Plocha	Merná jednotka	Počet
Trávnik	m ²	3000
Trvalkové záhony	m ²	61,5
Živý plot	m ²	28
Dlažba A - La línia	m ²	2100
Dlažba B - Pastella	m ²	60
Parkový obrubník	m	414
Mobiliár		
odpadkový kôš	ks	4
Lavička	ks	4
Drevená pergola	ks	1
Verejné osvetlenie	ks	6

Dlažba		
La linia- 30 x 30 cm	ks	22500
Pastella - 9,2 x 5,2 cm	ks	12600
obruba La linia 10 x 10	ks	9650
obruba Pastella	ks	5400
Stromy		
Betula pendula Roth.	ks	6
Pyrus communis 'Beech Hill' L.	ks	3
Tilia cordata 'Erecta' Mill.	ks	3
Kry		
Buddleia davidii Franch.	ks	1
Cornus alba 'Sibirica' L.	ks	3
Cornus stolonifera 'Flaviramea' L.	ks	3
Potentilla fruticosa L.	ks	8
Ligustrum vulgare L.	ks	40
Buxus sempervirens L.	ks	40
Trvalky		
Hedera helix L.	ks	4
Clematis x jackmanii T.Moore	ks	5
Rudbeckia speciosa	ks	25
Lavandula angustifolia	ks	63
Helenium autumnale	ks	50
Sedum spectabile	ks	74
Echinacea purpurea 'Magnus'	ks	32
Leucaethenum maximum 'Polaris'	ks	47

4.3.5 Technológia výsadby

Pracovný postup pred výsadbou:

1. Asanácia stromov
2. Asanácia pôvodných spevnených a nespevnených plôch
3. Vytyčovacie a terénne práce
4. Vybudovanie spevnených plôch a komunikácií
5. Montáž prvkov drobnej architektúry

Pracovný postup pri výsadbe:

6. Výsadba stromov, krov a trvaliek
7. Výsev trávnik

4.3.5.1 Založenie prvkov zelene

Novozakladané stromoradia

Riešený uličný priestor je dostatočne široký na výsadbu stromoradia. Najvhodnejší termín na výsadbu je jar alebo jeseň. Minimálna šírka pre novozakladané stromoradia, bez toho aby bol koreňový systém obmedzovaný je 10m, takže je primerane veľká plocha voľnej pôdy pre koreňový systém. Pôdny substrát, by mal byť odolný voči zhutneniu a dostatočne prevzdušnený v hrúbke 1,5m. Treba dodržiavať rovnomernosť obsahu humusu v celom požadovanom substráte. Vysoký obsah humusu vo vrchnej vrstve spôsobuje plytké zakoreňovanie drevín a bujný rast nadzemnej časti. Odporúčaná plocha výsadbovej jamy je najmenej 5 m², jej hĺbka 1,1 až 1,5m. Dreviny so zemným balom budú vysádzané do vopred vykovaných, dostatočne veľkých jám, ktorá má byť 2-3x väčšia ako je zemný bal. Zálievka bude realizovaná hneď po vysadení drevín. Vysadený strom sa musí ukotviť a uviazať o konštrukciu vytvorenú z troch kolov, zhora spojenú priečnymi latami. Mulčovanie koreňovej misy a jeho správna aplikácia môže výrazne zlepšiť celkové zdravie, vitalitu stromov, ale aj krov a iných rastlín. Ako mulčovací materiál odporúčam organický mulčovací materiál, kôru z borovice. Pri pravidelnom dopĺňaní treba dávať pozor, aby nedošlo k „premulčovaniu“. Stromy si vytvárajú vrstvu mulču samy opadom lístia. Preto časom mulčovanie koreňovej misy nebude ani potrebné.

Kry

Väčšie solitérne listnaté a ihličnaté kry sa sadia s balom do vopred vyhlúbenej jamy s hĺbkou 40 až 70 cm. Veľkosť jamy závisí od veľkosti koreňového balu rastliny. Technológia výsadby je podobná ako pri odrastených stromoch. Výsadbu balových a voľno koreňových drevín je vhodné realizovať od začiatku marca do konca mája a od začiatku septembra do konca októbra. Na výsadbu živých plotov sa odporúča použiť rastliny predpestované v kontajneroch alebo voľnokoreňové rastliny. Listnaté kríky je vhodné pred výsadbou skrátiť a mali by sa odstrániť suché a poškodené časti rastliny. Kríky vysádzame do jám, do ktorých pridáme hnojivo. Po zasadení krík zalejeme dostatočným množstvom vody. Po výsadbe kríky mulčujeme, najlepšie borovicovou kôrou v hrúbke 8 až 10 cm.

Trvalky

Najvhodnejšie obdobie pre výsadbu je vo všeobecnosti označované jesenné a jarné obdobie. Rastliny musíme vysádzať s dobrým prekoreneným koreňovým balom. Po výsadbe rastlinu dôkladne zaliať. Boj proti burinám je dôležitý predovšetkým v roku výsadby a v prvom roku pestovania, kedy ešte rastliny nie sú plne konkurencie schopné. Zavlažovanie porastov robíme podľa priebehu klimatických podmienok. Pred každým chemickým zásahom proti burinám, ako aj po každom hnojení by rastliny mali byť zavlažené.

Trávník

Trávník bude založený výsevom. Na miestach výsadby trávnikov položíme 150 mm vrstvu humusu. Pri výseve trávnikov sa trávna zmes rovnomerne rozhodí na pripravený substrát v množstve 20 až 40 g/m². Trávne osivo nakoniec jemne pohrabeme, aby sa premiešalo so substrátom a vysiatu plochu dôkladne uvalcujeme. Zálievka sa do poručuje bezprostredne po založení. Na verejných priestranstvách je najvhodnejšie vysievať v jarom alebo jesennom období, kedy sa predpokladá dostatočný prísun zrážok.

4.3.5.2 Základné nároky na údržbu

Listnaté dreviny

Hnojenie sa odporúča raz ročne v priebehu vegetácie na doplnenie zásoby živín. Stálezelené dreviny si vyžadujú zálievku aj mimo vegetácie, keď nemrzne a pôda je suchá. Rez uskutočňujeme podľa potreby pre tvarovanie koruny a na odstránenie suchých konárov najlepšie na jar pred začiatkom vegetačného obdobia.

Ihličnaté dreviny

Na zabezpečenie optimálnej výživy sa v priebehu vegetácie používa špeciálne hnojivo na konifery v kvapalnom stave alebo tyčinkové a tabletové hnojivo s postupným uvoľňovaním živín počas vegetácie napr. tabletové hnojivo SCOTTS s účinnosťou 12 - 14 mesiacov.

Kry

Strihanie krov sa riadi podľa obdobia rastu a tvorby kvetov : 1. skupinu tvoria kry, ktoré kvitnú na jar a 2. skupinu tvoria okrasné kry kvitnúce v lete - vytvárajú kvety na tohtoročnom dreve, tieto sa strihajú v marci/apríli pred vytvorením nových pukov. Rezom regulujeme tvar kra podľa požiadavky a odstraňujeme prípadné suché konáre.

Živý plot

Ploty je vhodné strihať na jar po mrazoch, v lete počas vegetácie aj na jeseň, posledný krát však nesmie byť rez vykonaný bezprostredne pred začiatkom mrazov. Prihnojovanie sa odporúča raz ročne na začiatku vegetačného obdobia.

Trvalky

Na jar keď sú trvalky vysoké 15 - 20 cm sa môže zaštipnúť ich vegetačný vrchol, čím sa získajú silnejšie a rozkonárenejšie rastliny, ktoré budú intenzívnejšie kvitnúť. Všetky trvalky sa prihnojujú na jar, najlepšie v marci, základným kombinovaným hnojivom. Po odkvitnutí je vhodné odstraňovať suché a odkvitnuté súkvetia. Trvalkové a zmiešané záhony je potrebné prvých 2 - 3 roky po výsadbe, pokiaľ sa nerozrastú, odburiňovať.

4.4 Hodnotenie uličných priestorov

Uličné priestory v obci Plavecký Mikuláš, Valča a Mojšín boli hodnotené podľa metodiky Miklášovej (2004). Predpokladaná metodika sa zaoberá problematikou predzáhradiek a záhrad pri samostatne stojacich rodinných domoch. Hodnotí ich celkový stav v modelových územiach a má za úlohy vytýčiť optimálne smerovania pre skvalitnenie funkčnosti zelene na vidieku.

Práca smeruje k vytýčeniu smerov optimalizácie budúceho vývoja uličného priestoru, najmä obytných súborov orientovaných k ulici, s dôrazom na zlepšenie funkčnosti zelene uličného priestoru.

K tomuto cieľu sa dospeje:

- Analýzou zastúpenia hlavných vegetačných prvkov, zhodnotením zastúpenia vegetačných prvkov vo vzťahu k abiotickým prvkom (zistiť zastúpenie drevín, kvetín, trávnikovných plôch, spevnených plôch a technických doplnkov),
- Navrhnutím optimálneho smerovania ďalšieho vývoja záhrad na základe vykonaných analýz, s ohľadom na ich funkčnosť skvalitnenia zelene v uličných priestoroch

Postup spracovania výsledkov

- Zistenie a analýza podmienok vybraných lokalít
- Analýza
 - Spôsobu umiestnenia domu na pozemku a sadovníckej úpravy orientovanej k ulici
 - Zhodnotenie kvality zelene vo vybraných lokalitách prostredníctvom klasifikátorov,
 - Zhodnotenie analýz a na ich základe určenie rozdielov medzi lokalitami,

Metodika podľa Miklášovej posudzuje mieru funkčnosti zelene s ohľadom na jej mnohostranné (polyfunkčné) účinky. Miera funkčnosti zelene je posudzovaná podľa podielu funkčných plôch t.j. podielu plôch pokrytých zeleňou a podielu drevinovej vegetácie. Tieto hodnoty súčasne podmieňujú kvalitu estetického pôsobenia.

Určujúcimi faktormi sú: Prekrytie plochy porastom

Podiel drevinovej vegetácie

Súčasná úroveň údržby

Podiel spevnených plôch

Pestrosť sortimentu

Korigujúcimi faktormi, ktoré ovplyvňujú funkčnosť zelene sú: Podiel kvetinových výsadiieb,

Podiel ihličnatých druhov

V každej modelovej obci (Plavecký Mikuláš, Valča, Mojtín) boli vybrané a hodnotené jednotlivé uličné priestory, ktoré boli rozdelené na jednotlivé lokality.

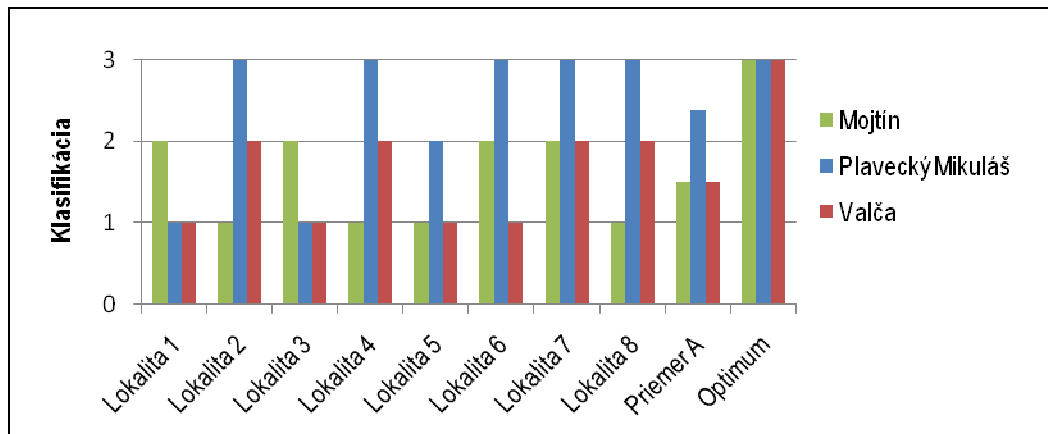
Pre hodnotenie uličného priestoru so zameraním sa na časť orientovanú k ulici boli vypracované nasledovné klasifikátory:

1 Prekrytie plochy porastom (A):

3 body - porasty pokrývajú $\frac{2}{3}$ plochy, min. však $\frac{1}{2}$ (do cca 70-50%) z výmery

2 body - plocha prekrytá porastmi presahuje $\frac{1}{2}$ min. však $\frac{1}{4}$ (nad 50%, do 25%) z výmery

1 bod - plocha prekrytá porastom presahuje $\frac{2}{3}$, alebo nedosahuje $\frac{1}{4}$ (do cca 25%) z výmery

Graf č. 4 Prekrytie plochy porastom (L'ahká, 2010)

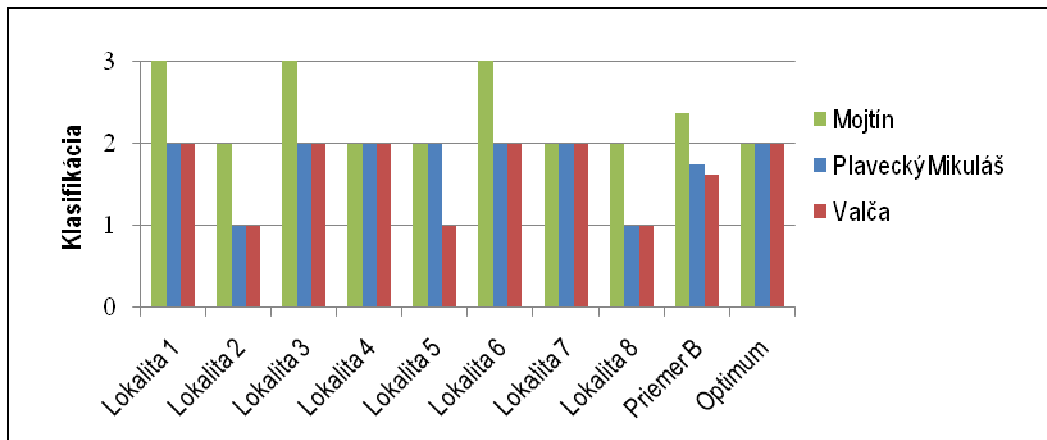
Z grafu 4 vyplýva, že v skúmaných lokalitách je podiel prekrytia plochy funkčnou zeleňou rôzny. Najväčšie prekrytie plochy funkčnou zeleňou v predzáhradkách a verejnom uličnom priestore bolo v nížinatej obci Plavecký Mikuláš. V podhorskej obci Valča a hornatej obci Mojtín sa funkčná zeleň nachádzala minimálne ako i v predzáhradkách tak v samotnom uličnom priestore.

2 Súčasná úroveň údržby (B):

3 body - vysoko kvalitná údržba, trávnaté plochy sú udržiavané, všetky drevinové porasty pravidelne upravované rezom, dosádzané, hnojené a podľa potreby zalievané, spevnené plochy a technické doplnky udržiavané a čisté. Záhony udržiavané v esteticky pôsobivom stave, podľa potreby aj viackrát ročne vysádzané, zalievané, hnojené, odburiňované a pod.

2 body – údržba len nevyhnutne potrebná prípadne, udržiavajúca daný stav, trávnaté plochy 2-3x ročne kosené, spevnené plochy a technické doplnky udržiavané, kvetinové záhony jednoduchého usporiadania, udržiavané v prijateľnom vzhľade.

1 bod – údržba je minimálna alebo žiadna (nepokosené trávniky, neodstránené popadané odumreté kvety a dreviny, stojace odumreté stromy a kry, spontánne zarastenie porastu burinami a pod., neudržiavané spevnené plochy a technické prvky).

Graf č.5 Súčasná úroveň údržby so zameraním sa na časť záhrady orientovanú k ulici (Lahká, 2010)

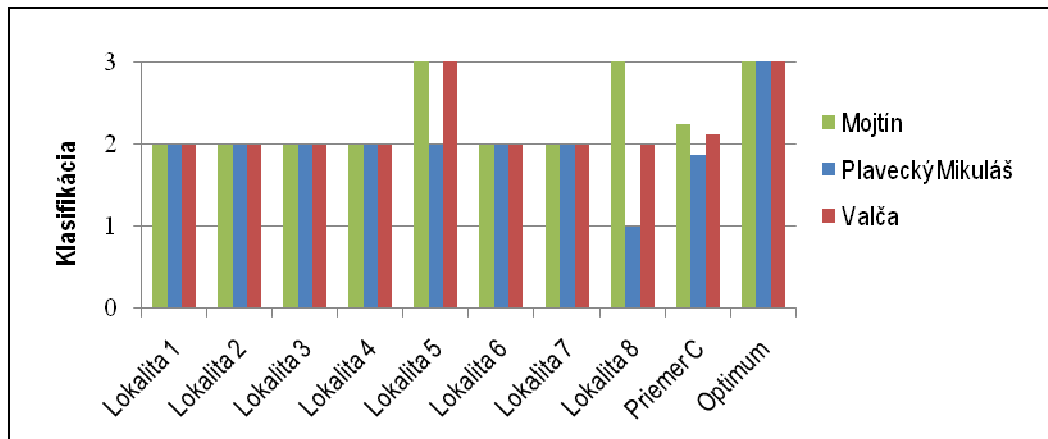
Z grafu č. 5 sa zistilo, že v obci Plavecký Mikuláš a v obci Valča bola údržba v optimálnej hodnote. V obci Mojtiín bola na veľmi dobrej a kvalitnej úrovni. Ulice, v ktorých bola zeleň nahradená zeleňou predzáhradiek možno rovnako hodnotiť pozitívne z hľadiska údržby.

3 Esteticko-architektonické pôsobenie zelene (C):

3 body – zeleň je v danom priestore vysoko esteticky pôsobivá. Výsadba časti záhrady orientovanej k ulici vhodne esteticky dopĺňa uličný priestor, korešponduje s uličnou zeleňou, alebo ju vhodne nahrádza. Nie je ohraničená oplotením, prípadne je oplotenie nenápadné, určené len na vymedzenie hranice pozemku (nízky tvarovaný alebo voľne rastúci živý plot, murovaný/drevený plot do výšky 40cm). Údržba je kvalitná.

2 body – zeleň je v danom priestore neutrálna. Prepojenie záhrad a uličného priestoru je redukované stredne vysokým oplotením (cca 150 cm). Údržba je kvalitná alebo na nevyhnutnej potrebnej úrovni. Okrasný charakter predzáhradky sa prelína s úžitkovým.

1 bod – estetický účinok zelene je úplne zamedzený vysokým murovaným oplotením (nad 170cm), alebo zeleň zhoršuje určený priestor, plocha prerastá burinami. Údržba je minimálna. Zeleň je na danom mieste esteticky aj funkčne neprijateľná.

Graf č.6 Esteticko – architektonické pôsobenie zelene vo vzťahu k okolitému prostrediu (Lahká, 2010)

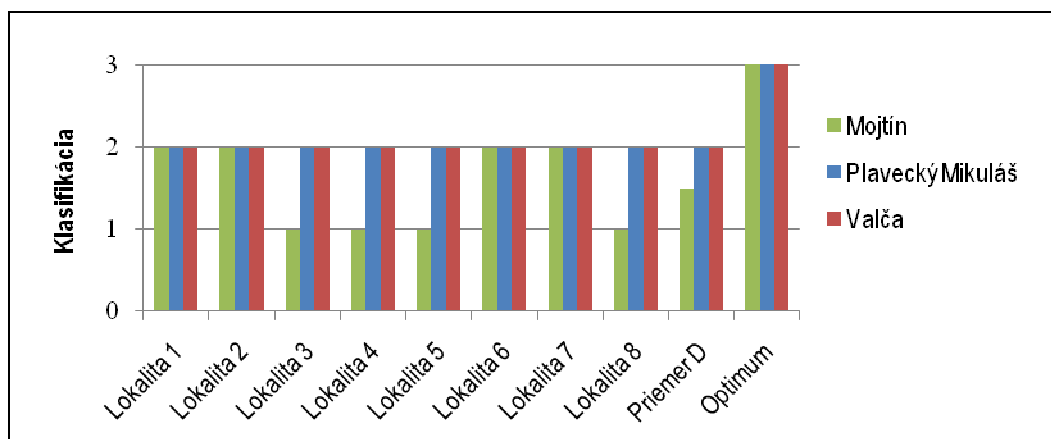
Z grafu 6 vyplýva, že v prípade lokalít v obci Valča, Plavecký Mikuláš i Mojšín bola zeleň na základe klasifikátora klasifikovaná ako neutrálna z hľadiska esteticko- architektonického pôsobenia vo vzťahu k okolitému prostrediu. Okrasný charakter predzáhradky sa prelína s úžitkovým. V minimálnych prípadoch v obci Mojšín a Valča je zeleň vysoko esteticky pôsobivá.

4 Vlastné esteticko-architektonické pôsobenie predzáhradky vo vzťahu k domu (vnútorná estetika) (D):

3 body - zeleň tvorí plynulé prepojenie domu a záhrady. Vytvára orámovanie budovy, vhodne zvýrazňuje alebo potláča architektúru domu.

2 body – výsadba je tvorená krami a kvetinami. Uličné stromoradie môže poskytovať potrebnú intimitu prostredia. Prepojenie domu a predzáhradky môže byť pomerne ostré, zvýrazňujúce architektúru domu.

1 bod – zeleň je vysadená veľmi blízko pri budove, je nepatrná, alebo úplne absentuje. Prípadne je predzáhradka tvorená výhradne trávnatým porastom, alebo je vyhradená len na úžitkové účely.

Graf č. 7 Esteticko – architektonické pôsobenie výsadby vo vzťahu k domu (Lahká, 2010)

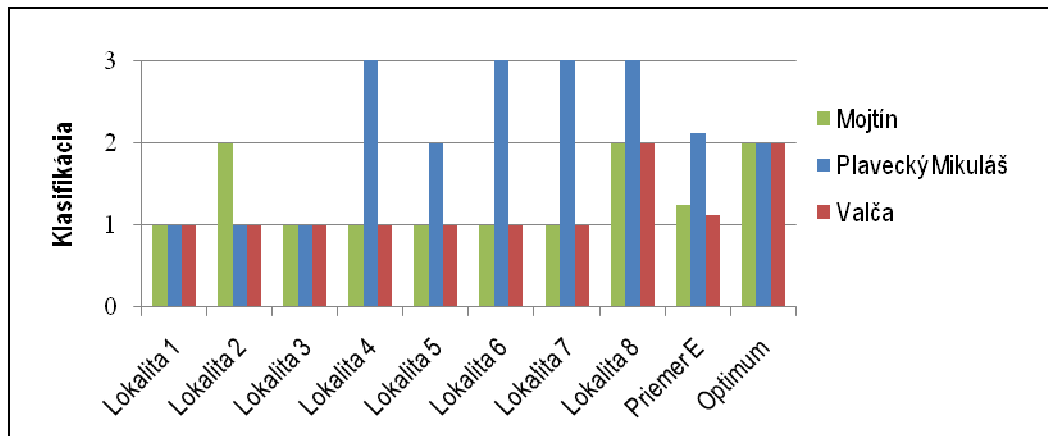
Z grafu 7 vyplýva, že vnútorná estetika dosiahla podobné hodnoty v obci Plavecký Mikuláš a Valča . V obci Mojtín zeleň neposkytuje potrebnú intimitu.

5 Podiel drevinovej vegetácie na funkčných plochách (E):

3 body - podiel drevinovej vegetácie z funkčných plôch presahuje $\frac{1}{2}$ max. do $\frac{2}{3}$ výmery.

2 body - podiel drevinovej vegetácie z funkčných plôch presahuje $\frac{1}{4}$ max. do $\frac{1}{2}$ výmery.

1 bod – podiel drevinovej vegetácie z funkčných plôch je menší ako $\frac{1}{4}$, alebo presahuje $\frac{2}{3}$ výmery.

Graf č. 8 Podiel drevinovej vegetácie na funkčných plochách (Lahká, 2010)

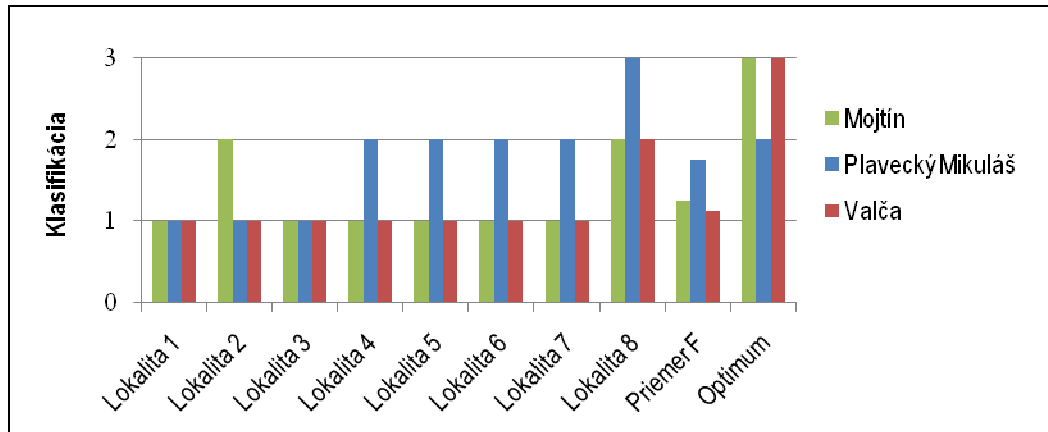
Z grafu 8 vyplýva, že najväčší podiel drevitej vegetácie je v obci Plavecký Mikuláš. V obci Valča a Mojtín dosiahol podiel drevinovej vegetácie pomerne nízke hodnoty. Uličný priestor je tvorený prevažne oplotenými úzkymi predzáhradkami, v ktorých sa nachádza väčšinou kvetinová výsadba.

6 Podiel ihličnatých drevín (F):

3 body – ihličnaté dreviny sa vyskytujú nad 30%

2 body – ihličnaté dreviny sa vyskytujú od 10-30%

1 bod – ihličnaté dreviny sa vyskytujú do 10%

Graf č. 9 Podiel ihličnatých druhov drevín na hodnotených plochách (Lahká, 2010)

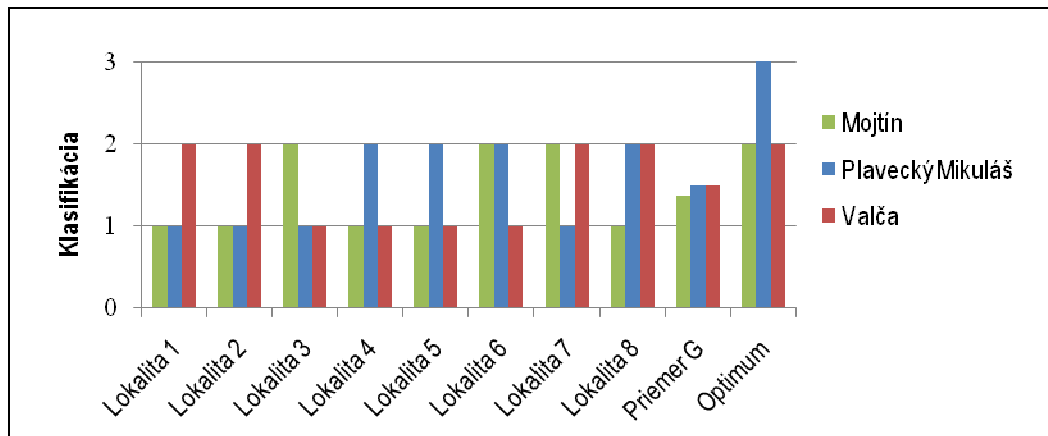
Z grafu 9 vyplýva, že v hornej obci Mojtín a podhorskej obci Valča je pomerne nízke zastúpenie ihličnatých drevín. Nížinatá obec Plavecký Mikuláš dosiahla vyšší podiel ihličnatých drevín 10 – 30 %.

7 Podiel kvetinových výsadiel (G):

3 body – kvetinové výsadby sa vyskytujú nad 50%

2 body – kvetinové výsadby sa vyskytujú od 30%-50%

1 bod – kvetinové výsadby sa vyskytujú do 30%

Graf č. 10 Podiel kvetinových výsadiel na hodnotených plochách (Lahká, 2010)

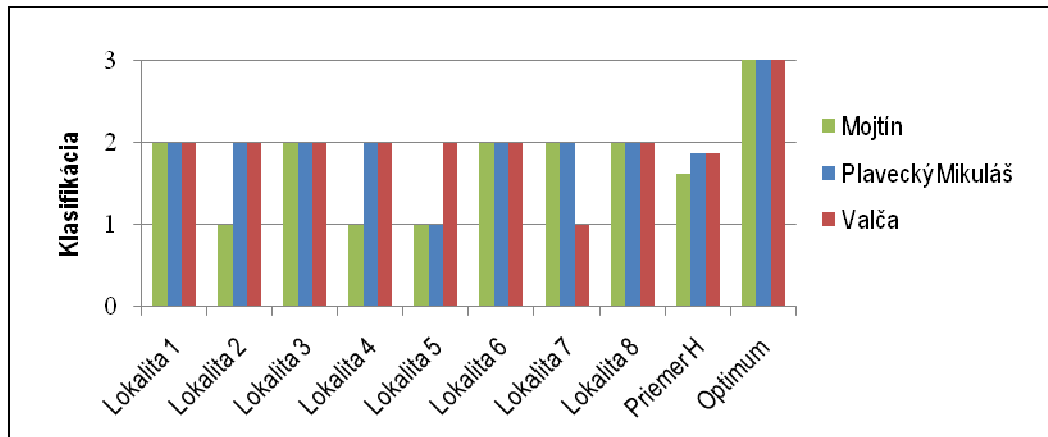
Podiel kvetinových výsadiel je v riešených lokalitách pomerne na rovnakej úrovni. Ako vyplýva z grafu 10 dosiahol optimálne až nízke hodnoty. Podiel kvetinových výsadiel sa pohybuje od 30 – 50 %. Pravdepodobne je to spôsobené povedomím občanov, že kvetinové výsadby majú vyššiu náročnosť na zakladanie, údržbu, ale určite nie je zanedbateľný aj ekonomický faktor.

8 Podiel spevnených plôch (H):

3 body - podiel spevnených plôch do 30% z výmery

2 body – podiel spevnených plôch od 30-50% z výmery

1 bod – podiel spevnených plôch presahuje 50% z výmery

Graf č.11 Podiel spevnených plôch na hodnotených plochách (Lahká, 2010)

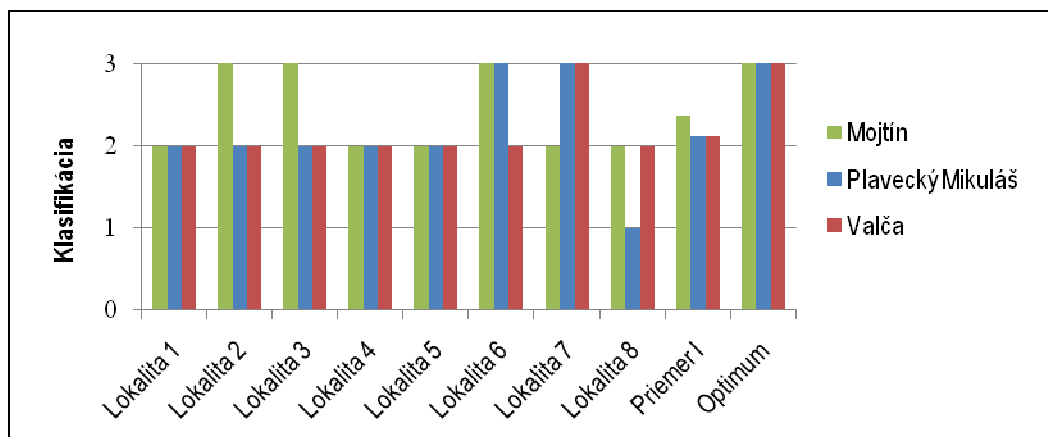
Podiel spevnených plôch ako vyplýva z grafu 11 je v rozmedzí od 30 – 50 % z výmery v každej riešenej lokalite. Spevnené plochy tvoria chodníky a cesta III. triedy.

9 Pestrosť sortimentu (I):

3 body – množstvo použitých druhov je 6 - 10

2 body- množstvo použitých druhov 1 -5

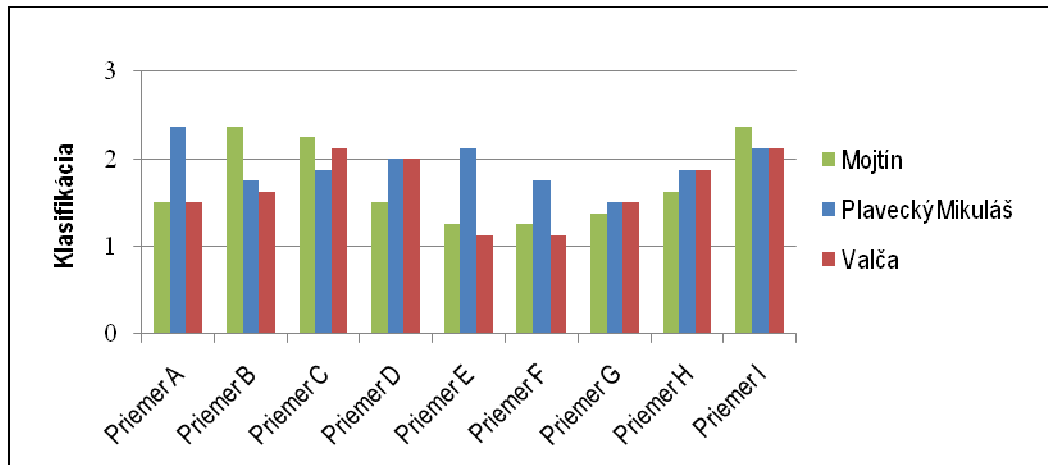
1 bod – množstvo použitých druhov je 11 a viac

Graf č. 12 Pestrosť sortimentu – množstvo použitých druhov (Lahká, 2010)

Z grafu 12 vyplýva, že pestrosť sortimentu nie je až taká rozmanitá. Množstvo použitých druhov bolo väčšinou 1 - 5 druhov na danú plochu. Výsledky pestrosti sortimentu sú takmer v každej obci rovnaké.

Porovnanie priemerov jednotlivých klasifikátorov z hodnotených obcí:

Graf č. 13 Porovnanie priemerov jednotlivých klasifikátorov z hodnotených obcí (Lahká, 2010)

Porovnaním priemerov jednotlivých klasifikátorov z jednotlivých ulíc obcí Plavecký Mikuláš, Valča, Mojtiň je zrejmé, že prekrytie plochy porastom (priemer A) je najvyšší v nížinatej obci Plavecký Mikuláš. Ulice sú širšie a tým vzniká priestor pre verejnú i súkromnú zeleň. Úroveň údržby priamo ovplyvňuje kvalitu a vitalitu zelene. Súčasná úroveň údržby (priemer B) je najoptimálnejšia v obci Mojtiň. Predzáhradky sú priestorom, ktorý by mal byť riešený ako okrasná plocha. Esteticko – architektonické pôsobenie zelene (priemer C) je najvyššia v obci Mojtiň. Zeleň predzáhradiek vhodne dopĺňa uličný priestor, avšak predzáhradky sú ohraničené drôteným oplotením na murovanom základe. Vlastné esteticko – architektonické pôsobenie zelene (priemer D) je vyšší v obci Plavecký Mikuláš a Valča. Zeleň tvorí plynulé prepojenie domu a záhrady. Vytvára orámovanie budovy, vhodne zvýrazňuje alebo potláča architektúru domu. Podiel drevinovej vegetácie (priemer E) sa v riešenej ulici v obci Plavecký Mikuláš pohybuje nad hodnotu 25-50% drevinovej vegetácie z funkčnej plochy. Uličný priestor v tejto lokalite je pomerne široký, je viac priestoru vyčleneného pre verejnú zeleň. Nachádzajú sa tu verejné priestranstvá upravené pre krátkodobú rekreáciu obyvateľov štvrte. Podiel ihličnatých drevín (priemer F) je najvyšší v nížinatej obci Plavecký Mikuláš. Podiel kvetinových výsadiel (priemer G) sa pohybuje vo všetkých troch obciach pomerne rovnako v rozmedzí od 30-50%. Výsadba predzáhradiek je tvorená stromami a krovitými výsadbami. Zriedkavejšie je použitie kvetín. Podiel spevnených plôch (priemer H) sa pohybuje v rozmedzí 30-50% v každej obci pomerne rovnako. Pestrosť sortimentu (priemer I) je pomerne nízky. Skoro vo všetkých troch lokalitách sa pestrosť sortimentu pohybuje od 1-5 druhov, čo je pomerne na vidiecky uličný priestor málo.

5 Diskusia

Zhodne s Šarafínom (Šarafín, 2006) možno tvrdiť, že každé riešenie architektonickej úlohy preveruje hĺbku citov autora k téme nastolených problémov. Indikátorom tvorby je citová väzba autora k prostrediu svojho budúceho diela. Cit pre vidiek má svoju šírku v prírode a hĺbku v dedinskom prežívaní sveta. Za silnú stránku vidieka možno označiť zmysel pre účelnosť a jednoduchosť. Slabou stránkou vidieka je sklon k preberaniu cudzích vzorov. Cit pre vidiek charakterizuje uznanie tradícií v ich pozitívno-vývojovom odkaze. Cit pre vidiek je prejavom lásky k prírode. Cit pre vidiek nedovoľuje narušiť krajinu nadneseným merítkom a objemom stavieb. Cit pre vidiek nedovolí presadzovať extravagantné a cudzorodé diela do prostredia vidieka.

Zvykli sme si žiť v nedokončenom a disharmonickom prostredí dediny, netrápia nás nedokončené cesty bez chodníkov, odpudzujúca rôznorodosť domov. Netrápia nás vybetónované kanály potokov a široké rieky asfaltu v podobe ulíc. Dedina sa rozpadla na svet súkromný a cudzí. Domov necítíme v rozmeroch celej dediny (Šarafín, 2006). Toto tvrdenie potvrdzuje, že obraz vidieckeho sídla je závislý od obce ako celku, nie od jednotlivých domov. Možno povedať, že obec bez nespokojnosti je obcou bez činnosti.

Riešenie vidieckeho uličného priestoru so zameraním na oplotenie a zeleň, téma diplomovej práce má za cieľ na základe analýz vo vybraných obciach z nížinnej, podhorskej a z horskej lokality zhodnotiť funkciu a stav uličných priestorov. Pre správnu tvorbu návrhu riešenia uličného priestoru so zameraním na oplotenie a zeleň v obci Plavecký Mikuláš a Mojtín, boli okrem analýz súčasného stavu obcí a uličných priestorov dôležité aj názory a podnety viacerých autorov zaoberajúcich sa danou problematikou.

Mareček (1992) uvádza, že v súčasnom riešení individuálnej zástavby sa snažíme o prepojenie súkromného a verejného priestoru, kde odstraňujeme oplotenie, pretože aj vkusný plot nedovolí vyniknúť všetkým architektonickým hodnotám budovy a každé členenie plochy zmenšuje priestor. Snažíme? Možno len nepatrným percentom. Terénnym prieskumom v obciach Plavecký Mikuláš, Valča a Mojtín som dospela k inému stanovisku. Ešte stále v nás prebýva názor, čím väčšie a nepriehľadnejšie oplotenie máme, tým máme väčšiu ochranu pred okolitým svetom. Vyplýva to aj z hodnotených grafov z modelových území, kde žiadne oplotenie, alebo len formou živého plotu malo vo všetkých troch lokalitách nepatrné percento zastúpenia. Aj v novej zástavbe rodinných domov nie je táto skutočnosť iná.

Pri riešení vidieckeho uličného priestoru so zameraním na oplotenie a zeleň sa stotožňujem s názorom Šarafína (2006), že podmienky pre úpravu a skrášlenie vidieckych obcí

nie sú všade rovnaké. Vyplýva to zo spôsobu a rozsahu zastavania, z typu a usporiadania budov, z rázu okolitej krajiny a z potrieb i záujmov obyvateľov. V horskej obci Mojšín bol uličný priestor tvorený len cestou bez akejkoľvek uličnej zelene. Taktiež predzáhradky sú len úzkym priestorom, ktorý vyplní priestor medzi domom a cestnou komunikáciou. Avšak v nížinnej obci Plavecký Mikuláš je uličný priestor dostatočne široký so zastúpením ovocných stromov. Nepriehľadné kovové brány sú umiestnené na prednej línii budovy. Tým vzniká priestor a pred budovou, súvislý zelený pás, už bez oplotenia. Pri tomto riešení sa stotožňujem s názorom Marečka (1992), že súvislý zelený pás predzáhradiek, ktorý sa výsadbou jednotne sadovnícky dorieši a vznikne účinný proti prachový a proti hlukový filter.

Pri riešení uličného priestoru v obci Mojšín i Plavecký Mikuláš som zohľadnila všetky dôležité prvky od funkčnosti daného priestoru, klimatických podmienok až po nároky obyvateľov. Ako zjednocujúce prvky pri riešení bola hlavne zeleň. Novovzniknuté stromoradia, kvitnúce pásy predzáhradiek a živé ploty dodali danému prostrediu ucelený charakter. Voľba navrhovaných druhov rastlín je podmienená predovšetkým klimatickou oblasťou. Stotožňujem sa s názorom Kuczmana (2002), ktorý uvádza, že pri samotnom navrhovaní a používaní drevín je potrebné, aby sa zachovali taktiež hlavné typické črty daného vidieckeho sídla, Nevkusné, zanedbané a rozdielne oplotenie v celom uličnom priestore som taktiež zjednotila.

Pri celkovom riešení uličného priestoru v obci Plavecký Mikuláš som podľa potreby na dostatočnom širokom uličnom priestore rozmiestnila jednotlivé funkčné plochy – parkoviská, plochy pre stretávanie a krátkodobú rekreáciu obyvateľov obce a iné.

Pri hodnotení uličnej zelene podľa metodiky Miklášovej (2004), som hodnotila funkčnú zeleň v uliciach vo všetkých troch vybraných obciach (Plavecký Mikuláš, Valča, Mojšín). V koncepcii je potrebné dať dôraz na podiel funkčných plôch zelene a podiel drevinovej vegetácie na funkčných plochách. Najlepšie hodnoty v týchto kritériách dosahovala zeleň v celkovom uličnom priestore súčasne aj s predzáhradkami v obci Plavecký Mikuláš. Nízky podiel funkčných plôch bol zaznamenaný v uličných priestoroch v obci Mojšín a Valča.

Kvetinové výsadby vnášajú do sadovníckej kompozície farebnosť. Zvyšujú atraktivitu úprav. Práca sa zaoberá vidieckym uličným priestorom i predzáhradkami. Keďže je to vstupná časť pozemku, vyžaduje si atraktívne riešenie sadovnícku úpravu. To znamená, že sem patria aj kvetinové výsadby. Stotožňujem sa s názorom Miklášovej (2004), že kvetinové výsadby v slovenských lokalitách je veľmi malé množstvo. Pravdepodobne je to spôsobené povedomím občanov, že kvetinové výsadby majú vyššiu náročnosť na zakladanie, údržbu, ale určite nie je zanedbateľný aj ekonomický faktor. Skvalitnenie zelene v obciach je možné napríklad zvýšením esteticko-architektonického pôsobenia zelene prostredníctvom zjednocujúcich prvkov,

skvalitnením údržby, zvýšením podielu drevinovej vegetácie so zameraním sa na autochtónne druhy a v neposlednom rade zvýšením zastúpenia kvetín.

Súhlasím s názorom Šarafína (2006), že ulica sa stáva príťažlivým miestom spoločného života. Ulica je novou témou architektúry obytného prostredia dediny. Ulica je súčasť dedinského domu. Nové úpravy ulíc ako súčasť vybudovania kanalizácie, zvýšiť zeleň v uliciach sú architektonickou obnovou dediny. Obnova dediny znamená, znovu vrátiť život na ulicu, mať svoju ulicu, svoj dom na svojej ulici. Úlohou obnovy je vytvoriť jednotný ucelený priestor. Ulica je v prvom rade čiarou na plátne malebnosti vidieka. Ulice určujú usporiadanosť domov v menej kultúrnej krajine. Ulice sú ladnými líniami siluety sídla, do tváre dediny vtlačujú charakteristické rysy jej povahy a charakteru. Tvary nových ulíc nemožno vymerať ale ich objavovať, a tak zdôrazňovať osobitosť každej dediny. Naše dediny v mnohom stratili vlastnú tvár zásluhou cudzorodých ciest, a tak stratili tvár malebnosti, stali sa bezduchými cestami. Novou úlohou architektúry je dotvárať ulice do harmonického celku.

6 Návrh na využitie výsledkov

Riešenie vidieckeho uličného priestoru so zameraním na oplotenie a zeleň som hodnotila v troch obciach z rozdielnych oblastí Slovenska. Z hľadiska lokalizácie každá obec bola niečím zaujímavá a osobitá. Pre celkové oboznámenie jednotlivých obcí bolo potrebné vykonať územné analýzy, ako napr. kompozičná analýza, funkčno-priestorová, dopravná analýza a analýza zelene. Nížinatá obec Plavecký Mikuláš pôsobila harmonicky, práve kvôli vysokému zastúpeniu verejnej zelene na riešenej ulici. Hornatá obec Mojšín sa vyznačovala vysokou úpravou predzáhradiek, i keď uličný priestor pôsobil stiesneno, a to práve kvôli absencii verejnej zelene na riešenej ulici. Mojou snahou je ukázať na týchto dvoch rozdielnych oblastiach zjednotenie uličného priestoru.

Úpravou a dotvorením uličného priestoru v obci Plavecký Mikuláš chcem poukázať na možné riešenie tejto ulice, predovšetkým tak, aby plnila svoju funkciu. Zjednotením oplotenia, výsadbou nového stromoradia a kvitnúcimi záhonmi otvorených predzáhradiek chcem zvýšiť estetickú hodnotu ulice. Pre dostatočný uličný priestor som navrhla centrálny verejný priestor s lavičkami. Pre väčšiu intimitu a dostatočný tieň v letných mesiacoch je toto miesto kryté pergolou. Tak sa táto ulica stane atraktívna pre miestnych obyvateľov, ktorý tu budú chcieť tráviť svoj voľný čas, stretávať sa s priateľmi.

Pre navrhované verejné priestory je dôležité aj jeho nasledovné udržiavanie v prijateľnom stave po realizácii alebo revitalizácii. Starostlivosť a údržba verejných priestorov výrazne prispieva k zlepšeniu prostredia, prípadne k jeho výraznej premene. Obnovou dediny sa v súčasnosti zaoberá viacero organizácií, ktorých predmetom je propagácia rozvoja obce, obnova prírodného, hmotného prostredia a celkového vzhľadu obce. Avšak žiadna obnova sa z dlhodobého hľadiska nezaobíde bez projektu, na ktorého vypracovanie môže ako podkladový materiál poslúžiť daná diplomová práca.

7 Záver

Po preštudovaní literatúry týkajúcej sa uličného priestoru, po zanalyzovaní riešených území, obec Mojtín, Valča a Plavecký Mikuláš sme dospeli k takýmto záverom týkajúcej sa danej problematiky.

V obci Plavecký Mikuláš som riešila komplexný návrh zjednotenia uličného priestoru najmä so zameraním na oplotenie a zeleň. Cieľom riešenia bolo navrhnúť uličný priestor tak, aby vytváral harmonický celok.

Oplotenie vhodným návrhom, spracovaním a začlenením do prostredia je jeden zo zjednocujúcich prvkov samotnej ulice. Predchádza tomu oboznámenie sa s architektonickými a estetickými zásadami riešenia oplotenia v predzáhradke v nadväznosti na architektúru budovy, ale hlavne na vidiecky uličný priestor. Dôležité je zviditeľniť a priblížiť problematiku oplotenia pozemkov, správne pochopiť funkciu plotov, ich vhodnosť resp. nevhodnosť v konkrétnom prostredí. Taktiež je dôležité upozorniť na výber správneho materiálu. Na riešení vidieckeho uličného priestoru sa podieľa i predzáhradka, i keď je to súkromný priestor majiteľa pozemku. Legislatíva Slovenskej republiky však nedovoľuje zásah do súkromného vlastníctva. V samotnom sadovnícko – architektonickom návrhu vidieckeho uličného priestoru v obci Plavecký Mikuláš bol upravený aj priestor predzáhradiek. Pre skvalitnenie zelene predzáhradiek ako aj verejného uličného priestoru sa ako podkladový materiál môže použiť daná diplomová práca.

8 Zoznam použitej literatúry

1. Atlas krajiny Slovenskej republiky 1. vydanie. Bratislava: Ministerstvo životného prostredia SR: Banská Bystrica: Slovenská agentúra životného prostredia, 2002, 344 s. ISBN 80 – 88833 – 27 - 2
2. BENŽA, M.- SLAVKOVSKÝ, P. 1983. Pamiatky pre budúcnosť. Bratislava: Erpo, 1983. 70s.
3. BENŽA, M. a kol.: Ľudová architektúra a urbanizmus vidieckych sídel na Slovensku. Bratislava: Academie Electronic Press, 1998, 360 s. ISBN 80-88880-23-8
4. BOTÍK, J.: Ľudová architektúra a urbanizmus vidieckych sídel na Slovensku z pohľadu najnovších poznatkov archeológie a etnografie. Bratislava: Academie Electronic Press, s. r. o, 1998, 103 s. ISBN 80-88880-26-2
5. BROOKES, J. 1984. Všetko o záhrade. Bratislava: Fortuna Print, 2004. 287 s. ISBN 80-89144-24-1
6. FERIANCOVÁ, L. 2005. Obnova zelene vidieckeho sídla. Nitra: SPU, 2005. 91s. ISBN 80-8069-512-1
7. HÁJEK, V. 1996. Upravujeme záhradu II. Praha: Grada Publishing, 1996. 88s. ISBN 80-7169-060-0
8. HRUBÍK, P. - MIKLÁŠOVÁ, K. - RACEK, M.: Ihličnaté a vřdz zelené dreviny v sadovníckej tvorbe. Nitra: SPU, 2005, 134 s. ISBN 80-8069-473-7
9. HRUBÍK, P.: Listnaté dreviny v sadovníckej tvorbe. Nitra: SPU, 2002, 139 s. ISBN 80 - 8069 - 125 - 8
10. HURYCH, V. a kol. 1985. Sadovníctvo I. Bratislava: Príroda, 1995. 399s.
11. JANČURA, P. - KRŠÁKOVÁ, A.: Program obnovy dediny na Slovensku. In: Životné prostredie[online]. 2001, Vol.35, No. 1. [cit. 2009-3-13]. Dostupné na internete: <<http://www.seps.sk/zp/casopisy/zp/2001/zp1/jancura.htm>>
12. KUCZMAN, G.: Zastúpenie domácich a cudzokrajných drevín vo vidieckych sídlach. In: Riešenie urbanisticko-architektonických a vegetačných úprav vo vidieckej krajine, vydané pri príležitosti 7. kolokvia katedier záhradnej a krajinnej tvorby: zborník vedeckých prác z GP VEDA 1/8 169/01 vydaný pri príležitosti stretnutia krajinárskych katedier a prezentácie vedeckej činnosti na KZKA SPU v NITRE, konaného na 7. kolokviu katedier krajinárskej a záhradnej tvorby: Nitra 19.9.2002. Nitra: SPU, 2002, str. 12-16

13. MACHOVEC, J.- HRUBÍK, P.- VREŠTIAK, P. 2000. Sadovnícka dendrológia. Nitra: SPU, 2000. 228s. ISBN 80-7137-702-3
14. MALČEKOVÁ, M. 2000. Oplotenie v predzáhradke rodinného domu. Nitra: SPU, 2000. 65s.
15. MAREČEK, J. 1992. Záhrada. Praha: NORIS, 1992. 304s. ISBN 80-900908-1-8
16. MARECEK, J.: Zeleň ve venkovských sídlech a jejich krajinném prostředí. Praha: SZN, 1986, 156 s.
17. MASARYKOVÁ, M. . 1999. Aj plot je ozdoba záhrady. In *Záhradkár*, roč. 35, 1999, č. 2, s. 14-17.
18. MEŠŤAN, R. 1989. Oplocení pozemku. 2. vyd. Praha: Statni nakladatelství technické literatury, 1989. 203s.
19. MIKLÁŠOVÁ, K. 2004. Analýza súčasného stavu záhrad vilových štvrtí : dizertačná práca. Nitra : SPU, 2004.95s.
20. NPaKC. kolektív pracovníkov, Ľudová architektúra a urbanizmus vidieckych sídiel na Slovensku. AcademicElectronic Press s.r.o, 1998. 360s. ISBN 80- 88880- 23- 8
21. OSVALD, Z. 1986. Úprava záhradky pred domom. Bratislava: Príroda, 1986. 48s.
22. OŤAHEL, J. 2003. In: *Sídlo, park, krajina*. Nitra: SPU, 2003. s.178
23. PALUK, P. 2000. Charakteristické prvky vidieckej záhrady. Nitra: SPU, 2000. 41s.
24. ROVNÁ, K. 2006. Potreby a funkcie oplotenia na vidieku. In *Kultúrne a historické dedičstvo na ceste Magna Via : zborník referátov z medzinárodnej vedeckej konferencie organizovanej pri príležitosti XXXV. medzinárodného akademického festivalu folklórnych súborov Akademická Nitra konaného dňa 6. júla 2006*. Nitra: SPU, 2006, s. 193-197, ISBN 80-8069-755-8
25. RÓZOVÁ, Z.- HALAJOVÁ, D. 2002. Parková tvorba. Nitra: SPU, 2002. 125s. ISBN 80-8069-103-7
26. RÓZOVÁ, Z.: Funkčné zmeny štruktúry pozemkov a vegetácie vo vidieckych sídlach. Nitra: UKF, 2003, 75 s. ISBN 80-8050-591-8.
27. RÝCHLA, H.: Obnova dediny. Vedecká konferencia. Trenčianska Turná, 1997
28. SUPUKA, J.: Normatívy zelene a oceňovanie stromov v sídlach. Bratislava: Veda, 1987, 179s.
29. SUPUKA, J. a kol. 1991. Ekologické princípy tvorby a ochrany zelene I.vyd. Bratislava: Veda, 1991. 308 s. ISBN 80- 224- 0128- 5
30. SUPUKA, J. a kol.: Ekológia urbanizovaného prostredia. Zvolen: TU, 1995, 240 s. ISBN 80- 228- 0388- X

31. SUPUKA, J.: Ekológia urbanizovaného prostredia. Zvolen: TU, 2000, 223 s. ISBN 80-228-0964-4
32. SWIFTOVÁ, P.- SZYMANOVSKI, J. 1999. Záhradné ploty a múry. Bratislava: Príroda, 1999. 63s. ISBN 80-07-01093-9
33. ŠARAFÍN, M - ŠARAFÍN, M.: Svojráznosť dediny a prejav ľudskosti. In: Životné prostredie [online]. Vol. 33, No. 2, 1999. [cit. 2009-3-13]. Dostupné na internete: <<http://www.seps.sk/zp/casopisy/zp/1999/zp2/sarafin.htm>>
34. ŠARAFÍN, M.: Architektonická obnova dediny. In: Životné prostredie [online], Vol. 32, No. 3 1998. [cit. 2009-2-15]. Dostupné na internete: <<http://www.seps.sk/zp/casopisy/zp/1998/zp398/sarafin.htm>>
35. ŠARAFÍN, M.: Nekonenčné prístupy k tvorbe Slovenského vidieka.: Zborník . Nitra: SPU, 2001, 41 s. ISBN 80-7137-917-4
36. ŠINDLÁŘOVÁ, J.: Sociologie venkova a zemědělství- úvod do problematiky. Brno: Mendělová a zemědělská a lesnická univerzita, 1997, 64 s. ISBN 80-7157-067-2
37. ŠONSKÝ, D. 1999. Živé ploty a tvarované dreviny v záhrade. Praha: Grada Publishing, 1999. 92s. ISBN 80-7169-823-7
38. ŠTEIS,R.1985.Nový urbanizmus. Bratislava: Veda, 1985. 274s.
39. ŠTEPÁNKOVÁ, R.: Urbanizmus a územné plánovanie, učebné texty
40. VOŠKA, J.: Premena charakteristického vzhľadu vidieckych stavieb a sídiel na Slovensku. Bratislava: STU, 2007,
41. VREŠTIAK, P.- OSVALD, Z. 2001. Všetko o ihličnanoch. Bratislava: Slovart, 2001. 96s. ISBN 80-7145-548-2
42. Zákon č. 50/1976 Zb. o územnom plánovaní a stavebnom poriadku (stavebný zákon)
43. Zákon č. 237/ 2000 Z.z. - stavebný zákon
44. Zákon č. 369/ 1990 Z. z. o obecnom zriadení
45. Zákon č. 543/ 2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny
46. ZELEIOVÁ, A. . 1998. O plotoch netradične. In *Záhradkár*, roč. 34, 1999, č. 10, s. 60-61.

Internetové adresy:

<http://www.obecmojitin.sk/plan-socialneho-a-hospodarskeho-rozvoja/>

http://www.obecvalca.sk/Sites/33/UserFiles/documents/upo_sprivedna_sprava.pdf

<http://sk.wikipedia.org>

<http://www.enviro.gov.sk>

<https://www.katasterportal.sk/kapor/>

9 Výkresová časť

- Výkres č.1: ŠIRŠIE VZŤAHY – Plavecký Mikuláš, Valča, Mojťín
- Výkres č.2: KOMPOZÍCIA OBCE – Plavecký Mikuláš, Valča, Mojťín, M 1: 10 000
- Výkres č. 3: FUNKČNO- PRIESTOROVÁ ANALÝZA –
Plavecký Mikuláš, Valča, Mojťín, M 1: 10 000
- Výkres č. 4: DOPRAVNÁ ANALÝZA – Plavecký Mikuláš, Valča, Mojťín, M 1: 10 000
- Výkres č. 5: ANALÝZA ZELENE – Plavecký Mikuláš, Valča, Mojťín, M 1: 10 000
- Výkres č. 6: PRIESTOROVÁ ANALÝZA- Plavecký Mikuláš, Mojťín, M 1: 1000
- Výkres č. 7: RIEŠENIE ULIČNÉHO PRIESTORU- Mojťín, štúdie
- Výkres č. 8: RIEŠENIE ULIČNÉHO PRIESTORU-
Plavecký Mikuláš, súčasný stav, M 1: 250
- Výkres č. 9: RIEŠENIE ULIČNÉHO PRIESTORU –
Plavecký Mikuláš, návrh, M 1: 250
- Výkres č. 10: RIEŠENIE ULIČNÉHO PRIESTORU –
Plavecký Mikuláš, vytyčovací plán, M 1: 250
- Výkres č. 11: RIEŠENIE ULIČNÉHO PRIESTORU –
Plavecký Mikuláš, osadzovací plán, M 1: 250
- Výkres č. 12: RIEŠENIE ULIČNÉHO PRIESTORU –
Plavecký Mikuláš, mobiliár , M 1: 30
- Výkres č. 13: RIEŠENIE ULIČNÉHO PRIESTORU –
Plavecký Mikuláš, dlažba, M 1: 30
- Výkres č. 14: TECHNICKÝ DETAIL – Bránka, M 1: 30
- Výkres č. 15: TECHNICKÝ DETAIL – Brána, M 1: 30
- Výkres č. 16: TECHNICKÝ DETAIL – Oplotenie, M 1: 30
- Výkres č. 17: RIEŠENIE ULIČNÉHO PRIESTORU – Plavecký Mikuláš, pohľady I.

Prílohy

Štúdia riešenia oplotenia v záujmovom území

1. Vzťah k architektúre budovy
2. Tvar oplotenia
3. Výška oplotenia
4. Materiál oplotenia
5. Rastlinný materiál v predzáhradke
6. Funkcia oplotenia vo vidieckom uličnom priestore